

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΗ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΗΛΑΙΟΥ 14 | Ι ΜΑ' Τ' Ο Υ 1979 | ΑΡΙΘ. 9

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Α'. ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ *

Σ χ ό λ ι α

ΙΧ,2. «σύνοδος» (ή) = ή συνέλευσις, ἀλλ' «ό σύνοδος» = ό συνοδίτης, ό σύντροφος. — Αί έν συνεχεία σύνθετοι μετά του «φόρος» κατά παράταξιν λέξεις: «θεοφοροί και ναοφοροί, χριστοφοροί, άγιοφοροί» υπενθυμίζουν τὸ τῶν ἐθνικῶν «άγαλματοφορος» = ό φέρων ἢ βαστῶν άγαλμα Θεοῦ ἢ ἐξεικονίζων τι ἢ υπενθυμίζων τὸ πανομοίωτον πράγματός τινος. Πβλ. Κλήμεντος Ἄλεξ., Προτρ. ΙV, 59,2: «ἡμεῖς ἐσμὲν οἱ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ περιφέροντες ἐν τῷ ζῶντι και κινουμένῳ τούτῳ άγάλματι, τῷ ανθρώπῳ». Ἦτο σύνηθες εἰς τοὺς εἰδωλολάτραις νά περιφέρωσιν ἐν ταῖς ἱεραῖς πομπαῖς αὐτῶν άγάλματα Θεῶν ἢ εἰδώλια. Ὅρα και Ἱερμείου, Ἐπιστολὴν στχ. 3: «ανυὶ δὲ ὄψεσθε ἐν Βαβυλῶνι θεοὺς άργυροῦς και χρυσοῦς και ξυλίνοὺς ἐπ' ὤμοις αἰρομένους δεικνύντας φόβον τοῖς ἔθνεσιν». Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ άνωτέρω μνη-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 194 τοῦ ὑπ' άριθ. 7-8 τεύχους.

μονευθέντος χωρίου τοῦ Προτρεπτικοῦ τοῦ Κλήμ. Ἄλεξ. πρέπει νὰ ἐνοηθῶμεν καὶ τὰ «χριστοφόροιο» καὶ «θεοφόροιο». Τὸ «θεοφόρος» χρησιμοποιεῖ ὁ Ἰγν. καὶ δι' ἑαυτὸν, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν. — «ναοφόροιο» = οἱ φέροντες τὴν εἰκόνα, δι' ἧς κοσμεῖται ὁ Ναός, τὸ κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ. Εἰκὼν εἰλημμένη ἐκ τῶν φερομένων ἀγαλματίων ἐν ταῖς τελεταῖς αὐτῶν ὑπὸ τῶν εἰδωλολατρῶν. Πβλ. Ἡροδ. II, 63. Διοδώρου Σικελ. I, 97. XX, 14. Πολλάκις οἱ ἔθνη οἱ ἔφερον μικρὰ εἰδώλια εἰκονίζοντα τὸν Ναόν. Ἐν Ἐφέσῳ ἐλατρεύετο ἰδιαιτέρως ἡ θεὰ Ἄρτεμις. Πβλ. τὸ κεφ. 19 τῶν Πράξεων καὶ μάλιστα τὸ χωρίον Πράξ. 19,24: «Δημήτριος γάρ τις ὀνόματι, ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς Ἄρτέμιδος παρείχεται τοῖς τεχνίταις οὐκ ὀλίγην ἐργασίαν». — «ἀγιοφόρος» εἶναι ὁ φέρων εἰδώλιον ἢ εἰδώλια ἅγια. Καὶ οἱ χριστιανοὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἔφερον τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, «κατὰ πάντα κεκοσμημένοι ἐν ταῖς ἐντολαῖς Ἰησοῦ Χριστοῦ». Περὶ τοῦ «κόσμου» ἢ στολισμοῦ τῆς ψυχῆς, πβλ. Α' Πέτρ. 3,3 «ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐμπλοκῆς τριχῶν καὶ περιθέσεων χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος, ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πραέος καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὃ ἐστὶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πολυτελής. Οὕτως γὰρ ποτε καὶ αἱ ἅγιοι γυναῖκες αἱ ἐλπίζουσαι εἰς Θεὸν ἐκόσμουσαν ἑαυτάς». Καὶ Α' Τιμ. 2,9.10. — «κατ' ἄλλον βίον», δηλ. τὸν κατὰ κόσμον βίον, τὸν μὴ κατὰ Χριστόν. Πβλ. Ρωμ. 7,3.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

ἽΟμ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἀκαδημαϊκὸς

Ἐπὶ τῇ 1600ῃ ἐπετείῳ τοῦ θανάτου τοῦ Μεγ. Βασιλείου

ΠΟΛΥΚΑΡΠΑ ΑΝΘΟΛΟΓΗΜΑΤΑ
ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

« Η Θ Ο Β Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Κ Α »

1. Ὁ Μέγας Βασίλειος ἀφοῦ ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα ἀπὸ τὸν πατέρα του, ἐστάλη πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του δωδεκαετῆς περιῖπου εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας. Ἐδῶ ἐγνωρίσθη διὰ πρῶτην φορὰν μὲ τὸν Γρηγόριον τὸν μετὰ ταῦτα Πατριάρχην Κων/πόλεως (379/81), τὸν καὶ Θεολόγον ἢ ὡς συνηθέστερον λέγεται τὸν καὶ Ναζιανζηνόν. Ἀφοῦ ἐπεράτωσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα εἰς τὴν Καισάρειαν, ἐστάλη ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν καὶ πλουσίων γονέων του δι' ἀνωτέρας σπουδὰς πρῶτα εἰς τὴν Κων/πολιν, ὅπου ἐγνωρίσθη μὲ τὸν περιφημον σοφιστὴν Λιβάνιον, τὸν σοφὸν διδάσκαλον τῆς Ρητορικῆς. Τέλος, περὶ τὸ 351 ὁ Βασίλειος ἀπεφάσισε νὰ διενρύνῃ τὰς σπουδὰς του καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, αἱ ὅποιαι ἐφημίζοντο διὰ τὰς φιλοσοφικὰς τῶν σχολὰς. Δύο μεγάλοι σοφισταὶ τῶν Ἀθηνῶν, ὁ Ἰμέριος καὶ ὁ Προαιρέσιος, ἐχρημάτισαν διδάσκαλοί του. Εἰς τὰς Ἀθήνας εὔρε καὶ τὸν παλαιὸν του γνώριμον, τὸν ἄλλον μέγαν φωστῆρα τῆς Ἐκκλησίας ὕστερον, τὸν Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, τὸν καὶ Ναζιανζηνόν. Ἐνας μεγάλος φιλικὸς δεσμὸς ἀνεπτύχθη τότε μεταξὺ τοῦ Βασιλείου καὶ τοῦ Γρηγορίου. Οἱ δύο νέοι εἶχον γίνει ὁ ἓνας διὰ τὸν ἄλλον, ὅπως λέγει ὁ Γρηγόριος, μιὰ ψυχὴ σὲ δύο σώματα· ἓνας νοῦς σὲ δύο ψυχάς· τὰ πάντα ἦσαν ὁ ἓνας διὰ τὸν ἄλλον, ὁμόστεγοι, ὁμοδαιτιοί, χωρὶς φθόνον, μὲ μόνον ζῆλον ποῖος νὰ παραχωρήσῃ τὰ πρωτεῖα εἰς τὸν ἄλλον. Ἦσαν τὰ ἀληθινὰ παραδείγματα φιλίας διὰ τοὺς τότε συσπουδαστάς των, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς σημερινούς. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐσπούδαζε τότε καὶ ὁ Ἰουλιανός, ὁ ὕστερον διώκτης τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ ἀσεβῆς

αυτοκράτωρ (361/3), ὁ διὰ τοῦτο «Παραβάτης» ὀνομασθεῖς. Οἱ δύο εὐσεβεῖς καὶ φιλομαθέστατοι νέοι ἐγνωρίσθησαν καὶ μὲ αὐτόν.

2. Εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Β α σ ί λ ε ι ο ς ἐσπούδασε καὶ ἐκαρπώθη ὅλας σχεδὸν τὰς γνώσεις τῆς ἐποχῆς του. Ἦτο φύσει ἐξαιρετον πνεῦμα, σπανίας διαυγείας καὶ καθαρότητος. Ἦτο ψυχὴ πού ἐφλέγετο ἀπὸ μίαν ἀκόρεστον δίψαν γνώσεως. Ἦτο χαρακτηριστὴρ ἀδαμάντινος καὶ προικισμένος μὲ μίαν ἰσχυρὰν βούλησιν, λόγῳ δὲ τῆς ἐπιμελείας καὶ φιλομαθείας του, κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ὕψη ἐνὸς ἀληθινὰ σοφοῦ. Συγχρόνως ἐτελειοποίησε τὴν φυσικὴν ἐξαιρετον καὶ ζωηρὰν του εὐγλωττίαν, ὥστε ν' ἀναδειχθῇ ὕστερον ἄριστος καὶ δεινὸς τοῦ λόγου χειριστὴς εἰς σημεῖον, ὥστε ὁ Πατριάρχης Φ ι λ ὅ θ ε ο ς Κ ὀ κ κ ι ν ο ς (1353/79) νὰ λέγῃ ὅτι ὁ Β α σ ί λ ε ι ο ς ἤμποροῦσε «νὰ ἐμπνέῃ ψυχὴν εἰς τοὺς ἀψύχους λόγους» (Migne, PG 67, 530 σημ.). Γραμματικὴ, Λογικὴ καὶ Φιλοσοφία, Ἀστρονομία, Γεωμετρία καὶ Ἀριθμητικὴ, Φυσικὴ καὶ Ἰατρικὴ, ἀκόμη καὶ Μουσικὴ ἔγιναν κτῆμα διὰ τὸν μεγαλοφυῆ Β α σ ί λ ε ι ο ν. Ἀλλὰ παραλλήλως ἐμελέτα μετὰ τοῦ φίλου του Γ ρ η γ ο ρ ί ο υ καὶ τὰς Ἀγίας Γραφάς, ὅπως καὶ τὰ συγγρόμματα τῶν πρὸ αὐτῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων.

3. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του εἰς τὰς Σχολὰς τῶν Ἀθηνῶν ὁ Β α σ ί λ ε ι ο ς ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του περὶ τὸ 356, ἦτοι μετὰ πενταετεῖς περιῖπου σπουδᾶς. Καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν ἤσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ συνηγόρου εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας (356/60). Τὸ 359 βαπτίζεται καὶ συγχρόνως χειροθετεῖται ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Δ ι α ν ί ο υ «ἀναγνώστης». Ἀποφασίζει ὕστερον νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ ἀσκητικὰ κέντρα τῆς Αἰγύπτου, τῆς Παλαιστίνης, τῆς Κοίλης Συρίας καὶ τῆς Μεσοποταμίας. Ἐπανελθὼν προσκολλᾶται ἐπ' ὀλίγον εἰς τὴν μοναστικὴν ἀδελφότητα τοῦ Εὐ σ τ α θ ί ο υ Σεβαστείας, πλησίον τῆς Καισαρείας. Ὑστερον ἔρχεται εἰς Ἀννησα παρὰ τὸν Ἰριωνοταμόν, ὅπου ἐμόναζον ἡ ἀδελφὴ του Μ α κ ρ ί ν α, ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἄλλαι εὐσεβεῖς γυναῖκες. Ἡ ἀγία ἀδελφὴ του Μ α

κρίνα πείθει τὸν Βασίλειον νὰ ἐγκαταλείψη τὰ κοσμικὰ ἀξιώματα καὶ νὰ ἐπιδοθῆ εἰς τὴν ἄσκησιν. Τὸ ἔτος 360 περιβάλλεται τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα καὶ ἀρχίζει τὸν ἀσκητικὸν βίον εἰς τὸ ἴδιον κτῆμα παρὰ τὸν Ἴριν ποταμὲν. Τὸ αὐτὸ ἔτος καλεῖ τὸν φίλον του Γρηγόριον νὰ ἔλθῃ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν χάριν τῆς φύσεως, πρᾶγμα ποὺ ἐκτελεῖ καὶ πραγματοποιεῖ ὁ Γρηγόριος. Μαζὶ οἱ δύο φίλοι συντάσσουν τότε τὴν «Φιλοκαλίαν», ἥτοι Ἀνθολογίαν τῶν ἔργων τοῦ Ὡριγένους, τοῦ μεγάλου τούτου ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφέως.

4. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 360-362 ὁ Μέγας Βασίλειος συντάσσει τὰ «Ἀσκητικά», ἥτοι τὰ «Ἠθικά» εἰς 80 ὄρους: «Ὅρους κατὰ πλάτος» ἐκ 55 κεφαλαίων καὶ «Ὅρους κατ' ἐπιτομὴν» ἐκ 13 κεφαλαίων. Τὸ 362 ὁ Βασίλειος ἀπορρίπτει πρότασιν τῶν κατοίκων τῆς Νεοκαισαρείας τοῦ Πόντου, ὅπως γίνῃ διδάσκαλος τῶν τέκνων των καὶ ἀποφασίζει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Καισάρειαν διὰ νὰ συμφιλιωθῆ μὲ τὸν ἐπίσκοπον Διάνιον, μὲ τὸν ὁποῖον εἶχεν ἄλλοτε ψυχρανθῆ. Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀποθνήσκει ὁ Διάνιος καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἀνέρχεται εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον ὁ Εὐσέβιος (362/70), ὑπὸ τοῦ ὁποῖου καὶ χειροτονεῖται πρεσβύτερος. Ὁ γέρον οὗτος ἐπίσκοπος, μικρᾶς μορφώσεως ἀνὴρ, ἐξήλεψε, φαίνεται, τὴν σοφίαν τοῦ Βασιλείου. Ὁ Βασίλειος ἐθεώρησε πρέπον νὰ φύγῃ καὶ πάλιν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἀννησα εἰς τὸν Πόντον περὶ τὸ 366. Ἀλλὰ τὸ 366/7, τῇ μεσιτείᾳ τοῦ φίλου του Γρηγόριου, συμφιλιοῦται μετὰ τοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου καὶ ἐπανέρχεται εἰς Καισάρειαν. Ἐκτοτε ὁ Βασίλειος ἀπέβη διὰ τὸν ἐπίσκοπον «σύμβουλος ἀγαθός, προστάτης δεξιός, τῶν θείων ἐξηγητής, τῶν πρακτέων καθηγητής, γήρως βακτηρία, πίστεως ἔρεισμα' ...ἐνὶ λόγῳ τοσοῦτος εἰς εὐνοίαν, ὅσος εἰς ἔχθραν πρὶν ἐνομίζετο», ὅπως περίφημα λέγει ὁ Γρηγόριος Ναζιανζηνός.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ

Ὁμότ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἀκαδημαϊκός

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ὁ πασχάλιος άσπασμός.

Τὴν λειτουργικὴν ζωὴν τῶν ὀρθοδόξων κοσμεῖ ἐν ὥραϊον ἔθιμον: ὁ δὲ ἀνταλλάσσομεν άσπασμός κατὰ τὴν ὑπαίθριον τέλει τῆς Ἀναστάσεως. Ὁ άσπασμός οὗτος δὲν εἶναι ἐκδήλωσις σιγμῆς. Τὸ εὐαγγελικὸν νόημά του ἐκχειλίζει ὡς άεραον βίωμα τῆς Ὀρθοδοξίας. Τὸ πασχάλιον φίλημα, μετὰ τοῦ συνοδεύοντος αὐτὸ ἐναγκαλισμοῦ, σημαίνει ὅ,τι οὐχὶ περισιασιακῶς ἀλλὰ πάντοτε αἰσθανόμεθα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρὸς ἀλλήλους, ὡς μέλη αὐτῆς ζῶντα: τὴν χριστοδίδακτον ἀγάπην, ἐκ τοῦ φωτὸς τῆς ὁποίας (ωῦν), ἦτοι μὲ τὴν Ἀνάστασιν, «πάντα πεπλήρωται», κατὰ τὸν ἱερὸν ὕμνωδόν.

Ὅντως, διὰ τῆς ἐνδόξου Ἐγέρσεώς του, ὁ Ἰησοῦς ἀποκαθιστᾷ τὴν κάθειον (πρὸς τὴν Ἀγίαν Τριάδα) καὶ τὴν ὀριζόντιον (τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἄνθρωπον) ἐνότητα, ἣν εἶχε διασπάσει ἡ ἁμαρτία. Ὅθεν τὸ Πάσχα εἶναι ἡ χαρὰ τῆς ἐπανευρέσεώς μας ὡς ἀδελφῶν, τέκνων κοινοῦ Πατρὸς. Καὶ ἡ προτροπὴ τῆς ἡμέρας, τὸ «ἀλλήλους περιπτωξώμεθα», ἰσχύει δι' ὅλον τὸν βίον μας.

Δὲν εἶναι ματαιοπονία.

Εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον, τόσον ἀπομακροσμένον ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, τὸ ἔργον τοῦ ποιμένος φαίνεται ἐν πολλοῖς μᾶταιον. Τὰ πράγματα βοοῦν ὅτι εἶναι ὅλως ἀπίθανον νὰ εὔρη ὁ εὐαγγελικὸς λόγος ἀπήχησιν εἰς τὰς ψυχάς. Ἐχει λοιπὸν θέσιν ἡ ἀπόγνωσις; Οὐδὲ ὅλως. Μετὰ τὴν ὀλονύκτιον ἄκαρπον ἀλειείαν εἰς τὴν λίμνην, ὁ Πέτρος δὲν ἠκολούθει τὴν λογικὴν διαν, ἀνταποκριθεὶς εἰς τὴν προσταγὴν τοῦ Κυρίου, ἐπανέρριψε τὰ

δίκτυα. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἐδικαίωσε τὴν πίστιν τοῦ Πέτρου Ἐκεῖ ὅπου ὁ νοῦς καὶ ἡ πείρα θεβαιοῦν ἐκ προοιμίον τὴν ἀποτυχίαν, διαπιστοῦμεν ὅτι ἡ δύναμις καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἂν ἀφεθῶμεν εἰς αὐτάς, διαφρεύδουν τὴν ἀπαισιοδοξίαν.

Μὲ τὴν πίστιν λοιπὸν αὐτὴν τοῦ Πέτρου (προβλ. Λουκ. ε' 5), ἃς ἐπιμένουν εἰς τὴν ἀποστολὴν τῶν οἱ σημερινοὶ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας. Μεμνημένοι ὅτι «εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος» τοῦ Κυρίου (Ψαλμ. ρε' 1), ὅτι εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς ἡ χάρις Του σώζει.

Ἡ καταναλωτικὴ κοινωνία.

Τὴν θεωροῦν τραγικὸν καρπὸν τῆς ραγδαίας τεχνολογικῆς ἀναπτύξεως. Ἀλλὰ τὸ βαθύτερον αἰτιὸν τῆς εἶναι ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Χριστόν. Αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν φωτίζει ἡ Ἐκκλησία, μὲ τὴν μαρτυρίαν τῆς εἰς τὸν κόσμον. Μὲ τὸν λόγον λοιπὸν τῶν ποιμένων καὶ διδασκάλων τῆς, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι συμβάλλει εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ ἄκρως ἀνησυχητικοῦ τούτου κοινωνικοῦ φαινομένου οὐσιαστικώτερον ἀπ' ὅ,τι οἱ πολιτικοὶ καὶ οἱ κοινωνιολόγοι.

Εἶναι ἀλήθεια ἀπλουσιότη. Ἡ ἀπουσία τοῦ Ἐθαγγελίου εἰς τὰς ψυχὰς προκαλεῖ κενὸν μέγα. Καὶ τὸ κενὸν τοῦτο ὁ ἄνθρωπος ἀναπληροῖ μὲ τὸν ἀγῶνα τοῦ πρὸς ἀπόκτησιν ὅσον τοῦ εἶναι δυνατὸν περισσοτέρων ὑλικῶν ἀγαθῶν. Ἀλλ' ὅ,τι εἶναι φθαρτὸν καὶ ἐπίκηρον, δὲν ἰκανοποιεῖ. Καὶ οὕτω, ματαιαῖα ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν πραγμάτων ἡ τοιαύτη ἐπιδίωξις.

Τὸ κήρυγμα λοιπὸν μετανοίας εἰς τὴν γενεάν μας πρέπει νὰ καταστήθῃ ἐντονώτερον εἰς τὰ χεῖλη τοῦ ἱ. Κλήρου. Νὰ μὴ ἔχη ἀνάπαυαν. Καὶ ν' ἀντλή τὴν λυτρωτικὴν πειθῶ του ἀπὸ τὰ ζωηφόρα κοιτάσματα τῆς Γραφῆς, χωρὶς ν' ἀμελῇ τὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν πικρὰν πείραν τῆς ἐποχῆς μας. Διότι καὶ αὐτὴ ἡ πείρα βοᾷ, συμφωνοῦσα πρὸς τὴν θεῖαν κλῆσιν.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΝ ΤΟΙΣ ΕΡΓΟΙΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ *

Β'.

Ἐν τοῖς ἔργοις Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου μνημονεύονται ἐπίσης πολλὰ στοιχεῖα ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ μυστηρίου τοῦ Β α π τ ῖ σ μ α τ ο ς. Εἰς τὸ μυστήριον τοῦτο ἀναφέρονται διάφοροι πληροφορίαι, αἱ ὁποῖαι εἶναι κατεσπαρμέναι ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ ἱεροῦ τούτου πατρὸς, εἰς λόγος²⁹ καὶ δώδεκα κατηγήσεις, ἐκ τῶν ὁποίων δύο μὲν ἔχουν δημοσιευθῆ καὶ ὑπὸ τοῦ Migne³⁰, τρεῖς δὲ ὑπὸ τοῦ Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως. Ἐπίσης ὀκτὼ ἐκ τούτων ἐδημοσιεύθησαν ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 6 κώδικος τῆς ἐν Ἐθῶν μονῆς τοῦ Σταυρονικήτα³¹.

Ὁ Χρυσόστομος ὁμιλεῖ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, περὶ τῶν «ἀναδεχομένων» ἢ «πατέρων πνευματικῶν»³², περὶ τῆς πρὸ τῶν ἔξορκισμῶν «καθημερινῆς» κατηχητικῆς διδασκαλίας³³, περὶ τῶν ἔξορκισμῶν, οἵτινες, ὄντες «λόγοι φοβεροὶ» καὶ «φωναὶ φοβεραὶ»³⁴ καὶ ἀποβλέποντες εἰς τὸ νὰ φυγαδεύουν «πᾶσαν τοῦ πονηροῦ μηχανήαν».

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 204 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

29. Χ ρ υ σ ο σ τ ὀ μ ο υ, Λόγος εἰς τὸ βάπτισμα, ἐν Migne Ἐ.Π. 49, 363-372.

30. Migne Ἐ.Π. 49, 223-240.

31. Antoine W e n g e r, Jean Chrysostome, Huit Catéchèses Baptismales inédites, ἐν Sources Chrésiennes, ἀρ. 50, Paris 1957. Παναγιώτου Τρεμπέλα, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 259 ἐξ.

32. Χ ρ υ σ ο σ τ ὀ μ ο υ, Κατήχησις 2,16, ἐν Antoine W e n g e r, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 142.

33. Χ ρ υ σ ο σ τ ὀ μ ο υ, Κατήχησις 2,12, ἐν Α. W e n g e r, ἀντίθι, σελ. 139.

34. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 140.

νήν»³⁵, ἐγίνοντο ἄνευ κοινωνικῶν διακρίσεων, δοθέντος ὅτι «πᾶσα ἀνωμαλία καὶ ἀξιομάτων διαφορὰ ἐνταῦθα ἐκποδῶν γίνεται κἂν γὰρ ἐν ἀξιώματι κοσμικῶ τις τυγχάνῃ, κἂν ἐν τῇ τοῦ πλοῦτου περηφανείᾳ, κἂν ἐπ' εὐγενείᾳ μέγα φρονῆ καὶ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ παρόντος βίου, ἔστηκε καὶ αὐτὸς ὁμοίως τῷ προσαίτη καὶ τὰ ράκια περιβεβλημένῳ, πολλάκις δὲ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς πεπηρωμένῳ καὶ τὸ σκέλος ἐκκεκομμένῳ καὶ οὐ δυσχεραίνει τοῖς γινομένοις»³⁶. Ἐπίσης ὁ ἱερός πατὴρ μαρτυρεῖ περὶ τῆς κατὰ τὸ Μ. Σάββατον ἢ τὸ ἀπόγευμα τῆς Μ. Παρασκευῆς γινομένης τελετῆς τῆς ἀποτάξεως, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ κατηχούμενοι «γυμνοὶ καὶ ἀνυπόδητοι, μετὰ τοῦ χιτωνίσκου μόνου»³⁷ «καὶ τὰς χεῖρας ὑπτίας ἔχοντες»³⁸ ἔλεγον «Ἀποτάσσομαί σοι, σατανᾶ, καὶ τῇ πομπῇ σου καὶ τῇ λατρείᾳ σου καὶ τοῖς ἔργοις σου»³⁹ καὶ περὶ τῆς συντάξεως («καὶ συντάσσομαί σοι, Χριστέ») ⁴⁰.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς κατὰ τὸ βάπτισμα χρίσεις, ὁ Χρυσόστομος ἀναφέρει μίαν μερικὴν ἐπὶ τοῦ μετώπου διὰ τοῦ μύρου καὶ ἐτέραν ὀλόσωμον δι' ἐλαίου. Κατὰ τὴν δευτέραν ἐκ τῶν ὀκτῶ Κατηχήσεων τοῦ Χρυσοστόμου, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Antoine Wenger, ἅμα τῇ «ἀποταγῇ καὶ τῇ συνταγῇ» ὁ ἱερεὺς ἢ ὁ ἐπίσκοπος «ἀλείφει ἐπὶ τοῦ μετώπου τῷ μύρῳ τῷ πνευματικῶ, τὴν σφραγίδα ἐπιτιθεὶς καὶ λέγων Χρίεται ὁ δεῖνα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος». «Ἐἴτα μετὰ τοῦτο κατὰ τὸν τῆς νυκτὸς καιρὸν ὀλόκληρον ἀποδήσας τὸ ἱμάτιον καὶ καθάπερ εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν εἰσά-

35. Ἀπόθ.:

36. Χρυσόστομος, Κατήχσεις 2,13, ἐν Antoine Wenger. ἔνθ' ἄνωτ.

37. Χρυσόστομος, Κατήχσεις Α', ἐν Migne 'Ε. II. 49,225.

38. Antoine Wenger, ἔνθ' ἄνωτ.

39. Χρυσόστομος, Κατήχσεις 2,20, ἐν Antoine Wenger, ἀπόθ. σελ. 145.

40. Χρυσόστομος, Κατήχσεις 2,21, ἐν Antoine Wenger, ἔνθ' ἄνωτ. Πρβλ. Migne 'Ε. II. 49,240.

γειν μέλλον δια τῶν τελουμένων, οὕτως ἅπαν τὸ σῶμα παρασκευάζει τῷ ἐλαίῳ ἐκείνῳ τῷ πνευματικῷ, ὥστε πάντα τὰ μέλη δια τῆς ἀλοιφῆς τειχισθῆναι καὶ ἀχείρωτα γενέσθαι τοῖς παρὰ τοῦ ἐναντίου πεμπομένοις βέλεσι»⁴¹. Ὑπὸ τὴν «σφραγίδα» νοητέον μᾶλλον τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ. Ἄλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Ἡ ὕλη τῆς χρίσεως ταύτης ὁποῖα τίς ἐστι κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον; Ἦτο τὸ ἐπορκιστὸν ἔλαιον ἢ αὐτὸ τοῦτο τὸ μύρον τοῦ χρίσματος; «Ἡ δυσκολία παρουσιάζεται μεγαλυτέρα καὶ δυσεπίλυτος, ὅταν ληφθῆι ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ θεῖος Πατήρ... δὲν μνημονεύει ἄλλης τινὸς μετὰ τὸ βάπτισμα χρίσεως, γινομένης διὰ τοῦ καθηγιασμένου μύρου τοῦ χρίσματος»⁴². Ἡ δυσκολία ἴσως αἶρεται, ἐὰν δεχθῆι τις, ὅτι ἡ Κατήχησις τοῦ Χρυσοστόμου, οὕσα οὐχὶ λειτουργικὸν ἐπιστημονικὸν ἐγχειρίδιον, ἀλλ' ἐποικοδομητικὴ διδασχῆ, δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν ἀκριβῶς τὴν σειρὰν τῶν χρίσεων. Ἐπομένως ἡ μία ἐκ τῶν δύο χρίσεων δύναται νὰ εἶναι οὐχὶ προβαπτισματικὴ, ἀλλ' ἡ χρίσις τοῦ Χρίσματος τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσῳ δὲν μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Χρυσοστόμου ἢ ἀναμφιβόλως ὑπάρχουσα μετὰ τὸ βάπτισμα χρίσις τοῦ Χρίσματος. Ἐὰν ἡ ἐξήγησις αὕτη δὲν γίνῃ δεκτὴ, τότε δέον νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὁ Χρυσόστομος ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ προβαπτισματικὸν Χρίσμα, τοῦθ' ὅπερ δὲν φαίνεται πιθανόν⁴³.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν τριττὴν κατάδυσιν εἰς τὸ ὕδωρ, αὕτη γίνεται «ἐπιφωνοῦντος τοῦ ἱερέως: Βαπτίζεται ὁ δεῖνα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος», καθ' ὃν χρόνον ὁ βαπτιζόμενος «τρίτον τὴν κεφαλὴν καθίησι καὶ ἀνίησι», τοῦθ' ὅπερ ὀδηγεῖ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον εἰς τὸ νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι «οὐδὲ ἱερεὺς ἐστὶ μόνος ὁ τῆς κεφαλῆς ἐφαπτόμενος, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ δεξιὰ. Καὶ τοῦτο καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ρημάτων

41. Χ ρ υ σ ο σ τ ὀ μ ο υ, Κατήχησις 2,22,24, ἐν Antoine Wenger, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 145-147.

42. Παν. Τ ρ ε μ π έ λ α, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 273-274.

43. Εὐαγγ. Θ ε ο δ ὶ ρ ο υ, Μαθήματα Λειτουργικῆς (Τεῦχος Α'), ἐν Ἀθήναις 1979, σελ. 209.

τοῦ βαπτίζοντος δείκνυται· οὐδὲ γὰρ λέγει «Βαπτίζω ἐγὼ τὸν δεῖνα», ἀλλὰ «βαπτίζεται ὁ δεῖνα», δεικνὺς ὅτι αὐτὸς μόνον διάκονος γίνεται τῆς χάριτος καὶ τὴν χεῖρα τὴν ἑαυτοῦ παρέχει, ἐπειδὴ εἰς τοῦτο παρὰ τοῦ Πνεύματος τέτακται»⁴⁴.

Ἐπίσης ὁ Χρυσόστομος μαρτυρεῖ, ὅτι «εὐθέως ἀνιόντες τοὺς βαπτισθέντας» «ἐκ τῶν ἱερῶν ἐκείνων ναμάτων πάντες οἱ παρόντες περιπλέκονται, ἀσπάζονται, καταφιλοῦσι, συνήδονται, συγκαίρουσιν ὅτι πρότερον δοῦλοι καὶ αἰχμάλωτοι ἀθρόον ἐλεύθεροι καὶ υἱοὶ γεγόνασιν καὶ εἰς τὴν βασιλικὴν ἐκλήθησαν τράπεζαν. Μετὰ γὰρ τὴν ἐκεῖθεν ἀνοδὸν εὐθέως ἐπὶ τὴν τράπεζαν ἄγονται τὴν φρικτὴν»⁴⁵.

Τὸ μνημονευόμενον ὑπὸ τοῦ Χρυσοστόμου φίλημα ἐδίδετο εἰς τὸ στόμα, διότι «ναοὺς ἡμᾶς ἐποίησε τοῦ Χριστοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· φιλοῦντες οὖν ἀλλήλων τὰ στόματα, τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ καταφιλοῦμεν»⁴⁶.

Ὁ βαπτισθεὶς ὡσαύτως, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, «εὐθέως ἀνελθὼν ταῦτα φθέγγεται τὰ ρήματα· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς κ.λπ.»⁴⁷.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

---

44. Χρυσόστομος, Κατήχησις 2,26, ἐν Antoine Wenger, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 147-148.

45. Χρυσόστομος, Κατήχησις 2,27, ἐν Antoine Wenger, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 148-149.

46. Χρυσόστομος, Κατήχησις III Παπαδοπούλου-Κεραμέως, ἐν Antoine Wenger, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 99.

47. Χρυσόστομος, Εἰς τὴν πρὸς Κολοσ. ἑμιλ. 6, ἐν Migne Ἐ.Π. 62,342.

Ποιμαντικά Θέματα**Η ΑΝΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ**

Ἡ στέρησις τῆς ἀρετῆς ἢ συγκεκριμένου χαρίσματος ἀποτελεῖ «μειονεξίαν», ἡ ὁποία τραυματίζει τὸν εὐαίσθητον ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς ἄνθρωπον. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος συνειδητοποιεῖ τὰς ἠθικὰς καὶ πνευματικὰς του ἐλλείψεις καὶ ἀδυναμίας πάσχει καὶ υποφέρει, ἐφ' ὅσον μάλιστα ἀγωνιζόμενος δὲν φθάνει εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν συγκεκριμένων πνευματικῶν του στόχων. Οὕτως ὁ ἀγὼν πρὸς ἀπόκτησιν ὠρισμένων ἀρετῶν ἢ χαρισμάτων κατανοεῖται συνήθως ὡς προσπάθεια καταρτίσεως καὶ ὁλοκληρώσεως τῆς προσωπικότητος τοῦ πιστοῦ ἀλλὰ καὶ ἱκανοποιήσεως τοῦ ἐσωτάτου πόθου τοῦ ἀνθρώπου πρὸς πνευματικὴν προαγωγὴν καὶ τελείωσιν.

Ἄλλὰ ἡ ἀπόκτησις μιᾶς ἀρετῆς ἢ ἐνὸς χαρίσματος δὲν συνεπάγεται μόνον, κατὰ τρόπον αὐτονόητον, τὴν αἴσθησιν μιᾶς πληρώσεως καὶ ἱκανοποιήσεως τοῦ πνευματικῶς ἀγωνιζομένου ἀνθρώπου. Διότι ἡ ἀπόκτησις μιᾶς ἀρετῆς δημιουργεῖ αὐτομάτως τὸ πρόβλημα καὶ τῆς ἐποικοδομητικῆς συντηρήσεως τῆς ἀρετῆς αὐτῆς ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ ὀξύτερον πρόβλημα, εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς καταρτίσεως τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι τὸ τῆς ἐποικοδομητικῆς χρησιμοποίησεως τῶν πνευματικῶν ἐφοδίων, τὰ ὁποῖα κατόπιν ἀγῶνος ἀποκτᾶ ἢ ἐμφανίζονται εἰς αὐτὸν ὡς «κατὰ φύσιν» χαρίσματα.

Ὁ ὅσιος Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος υπογραμμίζει θαυμασίως τὴν προβληματικὴν τοῦ ἐναρέτου ἢ χαρισματοῦχου ἀνθρώπου, ὅταν λέγῃ: «Νήψεως οὖν ἐν πᾶσι χρεῖα, ἵνα μὴ ἂ δοκοῦμεν ἔχειν ἀγαθὰ, πρὸς δλάθην ἡμῶν γένωνται. Καὶ γὰρ οἱ χρηστοὶ κατὰ φύσιν ἐὰν μὴ ἀσφαλίσωνται, κατὰ μικρὸν δι' αὐτῆς τῆς χρηστότητος ὑποσύρονται, καὶ οἱ ἔχοντες σοφίαν δι' αὐτῆς τῆς σοφίας κλέπτονται»¹. Ἡ χρηστότης καὶ ἡ σοφία εἶναι δυνατόν, ἐφ' ὅσον δὲν νήφει ὁ χρηστός καὶ σοφὸς ἄνθρωπος, νὰ υποκλέψουν αὐτὸν καὶ νὰ τὸν παρα-

1. Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου. Ὁμιλίαι πνευματικαί. Ὁμιλία ΙΣΤ', «Τοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους ὑποκεῖσθαι τοῖς πειρασμοῖς καὶ θλίψεσι ταῖς ἐκ πρώτης ἀμαρτίας βρουούσαις», ΒΕΠΕΣ, τόμ. 41, σελ. 240.

σύρουν εἰς ἁμαρτωλὰς καταστάσεις. Τὸ γεγονός τοῦτο προσδιορίζει τὸ ἔργον τοῦ ποιμένος, τὸ ὅποιον ἀποβλέπει εἰς τὴν πνευματικὴν καθοδήγησιν τῶν χαρισματοῦχων ἢ ἐναρέτων πιστῶν.

Ὁ διακριτικὸς ποιμὴν γνωρίζει καλῶς, ὅτι τὸ ἔργον τῆς πνευματικῆς καθοδηγήσεως τῶν πιστῶν τῆς κατηγορίας αὐτῆς εἶναι ἐξαιρετικῶς εὐαίσθητον. Διότι ἡ βίωσις τῆς ἀρετῆς ἢ ἐνὸς χαρίσματος ἐξελίσσεται συνήθως ὑπὸ ὄρους ἰδιαζούσης ἀνασφαλείας. Πάγια καὶ ἀμετάβλητοι καταστάσεις εἰς τὴν περιοχὴν τῆς πνευματικῆς ζωῆς δὲν ὑπάρχουν. Ἐνεκα τούτου ἄλλωστε ὁ Ἀπόστολος ὑπενθυμίζει· «ὁ δοκῶν ἐστάναι βλεπέτω μὴ πέσῃ» (Α΄ Κορινθ. 10, 12). Ὅπωςδήποτε δὲ ἢ ἐν λόγῳ ἀνασφάλεια δὲν βιοῦται μόνον ὡς αὐστηρῶς ὑποκειμενικὴ ἐμπειρία, δηλ. εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνδεχομένως ὁ πιστὸς νομίζει ὅτι βιώνει τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ ὅταν εἰσέτι ἢ ἀρετὴ «πλευράζῃ» καὶ θεβαιούται «ἐξ ἀντικειμένου». Καὶ τότε ἡ ἀνασφάλεια εἶναι οὕτως ἢ ἄλλως ὄρος τῆς διώσεως τῶν πνευματικῶν κατορθωμάτων. Διότι ὁ νήφων ἐνάρετος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς ἀρετῆς του προχωρεῖ εἰς μεγάλας πνευματικὰς κατακτήσεις, χαίρει μὲν, κάθε φοράν, «ὡς ὁ εὐρὼν θησαυρόν», ὅμως «καὶ πάλιν τρέμει, μήπως ἀπολέσῃ αὐτόν· ἐπέρχονται γὰρ οἱ λησταί»².

Ἡ πνευματικὴ περιοχὴ τῆς ἀνασφαλείας αὐτῆς ἀποτελεῖ συγχρόνως χώρον ποιμαντικῆς διακονίας. Ὁ ποιμὴν ὀφείλει νὰ συντηρῇ τὴν ἀνασφάλειαν αὐτὴν κατὰ τρόπον ἐποικοδομητικὸν καὶ οὕτω νὰ διασφαλίζῃ τὸν πνευματικὸν ἀγωνιστὴν ἀπὸ τὰς ἀπειλὰς τῶν ληστῶν. Τοῦτο ὅμως σημαίνει ὅτι αἱ πνευματικαὶ ἐπιτυχίαι τῶν πιστῶν δημιουργοῦν συγχρόνως καὶ εἰς αὐτὸν αἶσθημα ἀνασφαλείας, σχετικὸν μὲ τὴν προοπτικὴν τῆς ποιμαντικῆς του διακονίας. Τὸ συγκεκριμένον δὲ ἐρώτημα τὸ ὅποιον καθιστᾷ συνειδητὴν τὴν ποιμαντικὴν ἀνασφάλειαν εἶναι δυνατὸν νὰ διατυπωθῇ ὡς ἑξῆς· Ἔχει ἄρα γε ὁ ποιμὴν περισσοτέραν γῆψιν ἀπὸ ἐκείνην τῶν ὑπ' αὐτοῦ ποιμαινομένων ὥστε νὰ ἐξασφαλίζῃ πλήρως τὴν ἐποικοδομητικὴν ἀνασφάλειαν τῶν ἐναρέτων πνευματικῶν του τέκνων;

I. K.

2. Ἄνωτ. σελ. 241.

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΕ ΜΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Α'. Μπορεί να είναι στους στόχους και τις ευθύνες της Ἐκκλησίας μιὰ προσπάθεια γενετήσιας διαπαιδαγωγήσεως;

Σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ συνέχιση τοῦ σωτηριολογικοῦ ἔργου ποῦ ἄρχισε ὁ Χριστός. Ἡ, μὲ ἄλλα λόγια, ἡ Ἐκκλησία ἔχει προορισμὸ νὰ βοηθήσει τὰ μέλη της μὲ ὅλους τοὺς τρόπους καὶ ὅλα τὰ μέσα ποῦ διαθέτει, νὰ ἐπιτύχουν σ' αὐτὴ τὴν πρόσκαιρη ζωὴ, καὶ πάνω σ' αὐτὴ τὴ γῆ, τὴν δλοκλήρωση καὶ τὸν ἁγιασμό τους. Σημασία ἔχει ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτύχει αὐτὸ τὸν ἅγιο σκοπὸ της, ἀγνοώντας τις ἀνθρώπινες διαστάσεις τῶν συγκεκριμένων μελῶν της. Ἀντίθετα, εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ δεῖ τὸν ἄνθρωπο ὡς ψυχосоμοτικὴ ὕπαρξις, ποῦ ἔχει ἀπεριόριστες δυνατότητες καὶ κραυγαλέες ἀδυναμίες, πνευματικὸ μεγαλεῖο καὶ ὕλικά προβλήματα, ἠθικὲς ἐξάρσεις καὶ «φρόνημα τῆς σαρκὸς»¹.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποῦ ὁ Χριστὸς φρόντισε πρῶτ' ἀπ' ὅλα γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ θεράπευσε καὶ ὕλικές ἀνάγκες τους. Πρόσφερε στὸ λαὸ τὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ, ποῦ τρέφει καὶ καθοδηγεῖ τὴν ψυχὴ, ἀλλὰ χόρτασε καὶ τοὺς πεινασμένους². Εἶπε στοὺς Ἀποστόλους νὰ δώσουν στοὺς ἀκροατὲς τοῦ θείου Λόγου ὕλικὴ τροφή³, ὅπως τοὺς ἐξαπέστειλε στὴν οἰκουμένη νὰ κηρύξουν τὸ «Εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει»⁴. Θεράπευσε

---

1. Ρωμ. 8,5-6. «Οἱ κατὰ σὰρκα ὄντες τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν, οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα τὰ τοῦ πνεύματος. Τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος, τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος ζωὴ καὶ εἰρήνη· διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς Θεόν».

2. Ματθ. 14,14-21.

3. Ματθ. 14,16: «Δότε αὐτοῖς ἡμεῖς φαγεῖν».

4. Μάρκ. 16,15.

ἀρρώστους⁵, εὐλόγησε ψαράδες νὰ πιάσουν ψάρια⁶, παρηγόρησε θλιμμένους⁷, ἀνέστησε νεκρούς⁸, ἔστειλε κουρασμένους στὴν ἐξοχὴ γιὰ ἀνάπαυση⁹, καθαγίασε τὸν ἀνθρώπινο μόχθο¹⁰, ἔλαβε μέρος σὲ καθαρὰ «κοσμικὲς» ἐκδηλώσεις¹¹, καθαγιάζοντας τὶς ἀνθρώπινες σχέσεις. Ὅλα αὐτὰ ὄχι γιὰ νὰ ἐκτρέψει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸν ἀληθινὸ προσρισμὸ τοὺς πού εἶναι νὰ ὁμοιάσουν μὲ τὸ Θεό, ὅσο αὐτὸ εἶναι δυνατὸ στὴ φύση τοὺς¹², καὶ νὰ σωθοῦν μὲ τὴ σταυρικὴ Του θυσία, ἀλλὰ νὰ τοὺς διδάξει ὅτι στὴν προσπάθεια σωτηρίας τῆς ψυχῆς παίρνει ὑποχρεωτικὰ μέρος καὶ τὸ σῶμα· ὅτι ἡ α ἰ ὠ ν ι α ζ ω ῆ κ ο ν τ ᾶ σ τ ὸ Θ ε ὸ ε ἶ ν α ι τ ὸ θ ρ α θ ε ἰ ο μ ι ᾶ ς σ ω σ τ ῆ ς ἐ π ἰ γ ε ι α ς ζ ω ῆ ς.

Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν ἵδρυσή της ὡς σήμερα εἶδε τὸν ἄνθρωπο ὡς ψυχοσωματικὴ ὑπαρξὴ καὶ προσπάθησε νὰ τὸν δοηθήσει σὲ ὅ λ α τ ᾶ π ρ ο β λ ῆ μ α τ ᾶ τ ο υ, ἀπὸ τὸ καθημερινὸ φαγητὸ ὡς τὸ «Μυστικὸ Δεῖπνο», ἀπὸ τὴν ἐν Χριστῷ πνευματικὴ ἐλευθερία ὡς τὴν ἀνατίναξή κάθε μορφῆς σκλαβιάς. Μὲ ποιὸ δικαίωμα θὰ μπορούσε σήμερα ἡ Ἐκκλησία νὰ αὐτοπεριορί-

5. Ματθ. 14,14: «Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν». Μάρκ. 6,5: «Καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεῖς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσε». Τὸ ἴδιο ἔκαμαν καὶ οἱ Ἀπόστολοι· βλ. Πράξ. 5,15 κτλ.

6. Λουκ. 5,1-7.

7. Λουκ. 7,13. 8,52. 19,41.

8. Λουκ. 7,11-16 καὶ 8,41-56. Ἰωάν. 11,14-44.

9. Μάρκ. 6,31: «Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον· ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν».

10. Ματθ. 4,18. Μάρκ. 6,3. Λουκ. 2,51.

11. Λουκ. 7,36-50. Ἰωάν. 2,1-11.

12. ΜΑΞΙΜΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ, Κεφάλαια πεντακόσια 1,42 MG 90, 1193D: «Εἰς τοῦτο ἡμᾶς πεποίηκεν ὁ Θεός, ἵνα γενώμεθα θείας κοινωνοὶ φύσεως καὶ τῆς αὐτοῦ ἀϊδιότητος μέτοχοι, καὶ φανῶμεν αὐτῷ ὅμοιοι κατὰ τὴν ἐκ χάριτος θέωσιν». Βλ. καὶ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ, Πανηγυρικὸς εἰς Ὁριγένη, παρ. 12 BEΠ 17,290,41-3: «Τὸ γὰρ πάντων τέλος οὐχ ἕτερόν τι οἶμαι, ἢ, καθαρῶ τῷ νῷ ἐξομοιωθέντα προσελθεῖν τῷ Θεῷ καὶ μένειν αὐτῷ».

σει τὴν ἀποστολή της μόνο σὲ καθαρὰ «πνευματικά» προβλήματα, ἀντὶ νὰ παρουσιάσει μιὰ δλοκληρωμένη ποιμαντική διακονία τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, πολὺ περισσότερο μάλιστα, ὅταν δὲν ὑπάρχει «ὕλι- κὸ» πρόβλημα χωρὶς τὸν ἀντίκτυπό του στὴν αἰωνιότητα;

Ἐποῦ ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ δεῖ — τουλάχιστον — ὅλα τὰ ἀνθρώπινα προβλήματα, εἶναι κατ' ἀρχὴν μέσα στοὺς στόχους καὶ τίς εὐθύ- νες της μιὰ προσπάθεια γιὰ τὴ διαπαιδαγώγηση τῶν μελῶν της πάνω σὲ θέματα γενετήσιας ἀγωγῆς.

Στὴν ἀντίρρηση ὅτι καθετὶ ποὺ ἀναφέρεται στὸ γενετήσιο ἔνστικτο δὲν πρέπει ν' ἀπασχολεῖ τὴν Ἐκκλησία γιὰ λό- γους σεμνότητος καὶ ἱεροπρέπειας, ὑπο- γραμμίζουμε ὅτι εἶναι ἀδιανόητο, ἀντιεκκλησιαστικὸ καὶ αἰρετικὸ νὰ θεωρηθοῦν ὡς κακὰ ὅσα ὁ Θεὸς ἔκαμε «καλὰ λίαν»¹³. Μιὰ ἀπο- φη, ὁσοδήποτε συντηρητικὴ καὶ εὐσεβοφανής, ποὺ δὲ θὰ ἐπέτρεπε στὰ ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας ν' ἀσχοληθοῦν σοβαρὰ μὲ τὴ χειρα- γώγηση τοῦ ἀνθρώπου στὰ γενετήσια προβλήματά του, χαρακτη- ρίζεται περισσότερο μοντανιστικὴ¹⁴ παρὰ ἐκκλησιαστικὴ, περισσό- τερο αἰρετικὴ παρὰ ὀρθόδοξη.

Μήπως ὅμως εἶναι ἔστω ἐπιτρεπτὴ — ἀπαραίτητη σίγουρα δὲν εἶναι — μιὰ ἀναβολὴ ἀντιμετωπίσεως τοῦ θέματος γιὰ μερικά χρόνια, ὡς ποὺ νὰ «ὀριμάσει» τὸ πρᾶ- γμα ἢ νὰ δημιουργηθοῦν καλύτερες συνθήκες ἐπικοινωνίας, ἰδιαί- τερα μὲ τὴ νεότητα; Θὰ μπορούσε ἡ Ἐκκλησία νὰ «περι- ορίσει» τὸ θέμα στὰ «δικά» της μέτρα καὶ νὰ ἀρκεσθεῖ σὲ μιὰ γενετήσια διαπαιδαγώγηση τῶν παιδιῶν ποὺ ἔχει στὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα της ἢ τῶν πιστῶν ποὺ τακτικὰ ἐκ- κλησιάζονται; Καὶ στὰ δύο ἐρωτήματα ἡ ἀπάντηση εἶναι ἀρνη- τικὴ. Ὅτι ἀναβολὴ χωρὰ εἶ τὸ πρᾶγμα

13. Γενέσ. 1,31.

14. ΚΩΝ. ΦΟΥΣΚΑ, Στόματα τοῦ Λόγου, Ἀθήνα: 1975, σελ. 87: «Ἡ δευτέρα τάσις παρουσίασεν ὡς χριστιανικὸν ἰδεῶδες τὴν πλήρη ἐγκατάλει- ψιν τοῦ κόσμου καὶ τὴν ἀποχὴν ἀπὸ πάσης ἀπολαύσεως, τὴν ὁποίαν ἡ πα- ροῦσα ζωὴ ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς πιστοὺς, ἐφ' ὅσον ἐπέκειτο ἡ κα- ταστροφὴ τοῦ κόσμου. Ἡ αἰρετικὴ αὕτη τοποθέτησις τοῦ πιστοῦ ἐναντι τῶν δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ εἶναι γνωστὴ ὡς Μοντανισμὸς».

ο ὅτε περιορισμό. Θὰ λέγαμε μάλιστα ὅτι σὲ μιὰ ἐποχὴ πού οἱ γενετήσιες ἐκτροπές καὶ οἱ περιπλοκές πού πηγάζουν ἀπ' αὐτὲς θρίσκονται σὲ ἔξαρση τρομακτικὴ, ἢ σκέψη γιὰ ἀναβολὴ δὲν εἶναι μόνο διάθεση φυγῆς ἀπὸ τὰ καυτὰ θέματα, εἶναι ἀσυγχώρητῃ ἐνοχῇ ὀλων ὄσοι χεῖροτονήθησαν ἀρχηγοὶ καὶ προτιμοῦν νὰ εἶναι οὐραγοὶ. Ἐξάλλου, Ἐκκλησία δὲν εἶναι μόνο ὄσοι εἶναι τακτικοὶ στὴ λατρευτικὴ σύναξη. Οὔτε τὰ ἀξιέπαινα μὲν ἀλλ' ὀλιγάριθμα παιδιὰ, πού δέχονται κατήχηση χωρὶς ἀντίρρηση, πρέπει νὰ δημιουργοῦν ἀναληθεῖς ἐντυπώσεις, γιὰ τὸ πόσοις ἐπηρέαζει οὐσιαστικὰ ἡ Ἐκκλησία. Καὶ ἂν ἀκόμη ἔφτανε κανεὶς νὰ υἱοθετήσῃ τὴν ἄποψη ὅτι ὄσοι ἔχουν γενετήσια προβλήματα ὑπολείπονται σὲ εὐσέβεια, ἄποψη πού δὲ μᾶς θρίσκει καθόλου σύμφωνος, καὶ τότε ἀκόμη χρέος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι νὰ ἀναζητήσῃ τὰ 99 πρόβατα, ὅπως εἶναι γραμμένο στὴν καταστατικὴ διατύπωση τῆς πρώτης ποιμαντικῆς¹⁵.

Θεωρητικὰ μπορεῖ νὰ διατυπωθεῖ τὸ ἐρώτημα ἂν καὶ κατὰ πόσο μιὰ προσπάθεια γενετήσιας διαπαιδαγωγήσεως εἶναι μέσα στοὺς στόχους καὶ τίς εὐθύνες τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀπάντηση εἶναι ὅτι ἀναμφισβήτητα εἶναι μέσα στοὺς στόχους τῆς Ἐκκλησίας καὶ στίς εὐθύνες τῆς γιὰ τὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ νὰ τὸν καθοδηγήσῃ σωστὰ καὶ στὸ γενετήσιο θέμα ὅπως καὶ σὲ ὅλα τὸν τὰ προβλήματα, ὅπως ἐπιγραμματικὰ εἶπε ὁ Μ. Βασίλειος: «Εἶς μοι σκοπός, πανταχόθεν οἰκοδομεῖσθαι τὴν Ἐκκλησίαν».

Πρωτοπρεσβύτερος

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝ. ΦΟΥΣΚΑΣ, Δρ. Θ. καὶ Φ.

15. Ματθ. 18,12-14 καὶ Ἰωάν. 10,1-16.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΤΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ ΠΑΣΧΑ, ΩΣ ΒΙΩΜΑ ΚΑΙ ΩΣ ΕΟΡΤΗ

Μέρος Α'. Βιωματικόν.

Ἡ ἔγνοια, τὸ ἠθικοπνευματικὸν περιεχόμενον καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ Ἁγίου Πάσχα τῶν Χριστιανῶν εἶναι τοῦ Χριστιανοῦ ἢ ἐν Χριστῷ Παθόντι, Ταφέντι καὶ Ἀναστάντι Ἀπολύτρωσις.

Ἡ δ' ἐν Χριστῷ Ἀπολύτρωσις δὲν εἶναι ἄλλο, εἰ μὴ τὸ ἀπρητισμένον ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοανθρώπου Μεσσίου - Προφήτου, ἐν ταυτῷ Ἰερέως καὶ Βασιλέως, ἔργον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου!

Ἀπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Ἐποχῆς, μέχρι τῆς σήμερον, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀναγνωρίζεται ὁ μοναδικὸς ἰδανικὸς Σωτήρ, συγκεντρῶν, ἐν τῷ προσώπῳ Του, τὰς ἀνωτέρω τρεῖς ιδιότητες, αἵτινες μετὰ τὴν Ἀνάληψίν Του καὶ ἕως τῆς Δευτέρας Παρουσίας Του θὰ συνεχιζῶνται ἐξασκούμεναι ὑπὸ τῆς ἣν ἴδρυσεν ἐπὶ τῆς Γῆς Ἐκκλησίας, ἧτις, κατὰ τὸν Μ. Ἀθανάσιον, εἶναι «ὁ εἰς τοὺς αἰῶνας παρειακτείνόμενος Χριστός»!

Ἀπολύτρωσις! Ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἀποκαθιστώσα τὸν ἐκπεσόντα καὶ ἐβδελυγμένον εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Ἁγίου Θεοῦ ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον καὶ ἀποκαταλλάττουσα αὐτόν, μετὰ τοῦ Θεοῦ, Ἀπολύτρωσις, ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ ἢ ἐξιλαστήριος, ἧτις ἀντεμετώπισε τὸ κακὸν καὶ τὴν δυνάμιν του, ἐξουδετερώσασα συγχρόνως τὴν τυραννικὴν δυνάμιν τοῦ κακοῦ καὶ ἐξάλειψασα τὴν ἐνοχλήν καὶ τὴν συνέπειάν του ἀπὸ τῶν ἠλεημένων πιστῶν, τῶν πιστευόντων καὶ ἐλπίζόντων εἰς τὸν Σταυρικὸν Θάνατον καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ ἐκουσίως θυσιασθέντος, ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπαλλασσομένων ἐκ τοῦ φόβου καὶ τῆς καταδίκης τοῦ αἰωνίου θανάτου, τοῦ αἰωνίου χωρισμοῦ, ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

Προσερχόμενοι νυχθημερόν εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν Μεγάλην τοῦ Ἁγίου Πάσχα Ἑβδομάδα, ἀνταποκρινόμεθα εἰς τὴν

πρόσκλησιν τοῦ Ἐπουρανίου Πατρὸς, νὰ δεχθῶμεν τὴν Ἀγάπην Του πρὸς ἡμᾶς, τοὺς ἀνθρώπους, διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ὁποίων ἀπέστειλεν, εἰς τὸν κόσμον, τὸν Μονογενῆ Υἱόν, ἵνα μὲ τὴν ἰδίαν Του ταπείνωσιν καὶ μέχρι Σταυρικῆς Θυσίας ὑπάκοῃν (Φιλ. 2, 8) σώσῃ τὸν κόσμον (Ματθ. 10,40. 15,24. 21,37) !

Νηστεύοντες δέ, ἐξομολογούμενοι καὶ μεταλαμβάνοντες τῶν Ἀχράντων, τοῦ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ συσταθέντος Μυστικοῦ Θείου Δείπνου, Μυστηρίων, ὁμολογοῦμεν ἐμπράκτως τὴν πίστιν μας εἰς τὴν θεότητα τοῦ Σωτῆρός μας Χριστοῦ καὶ εἰς τὴν ἀπολυτρωτικὴν δύναμιν τῆς θυσίας τοῦ Κυρίου, ὅστις ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀσεβῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἵνα μὲ τὴν Θυσίαν τῆς ζωῆς Του μεταπηδῆσωμεν ἡμεῖς ἐκ τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ θανάτου, εἰς τὴν ζωὴν, καὶ μὲ τὴν ἄκραν ἀναμαρτησίαν καὶ ἀγιότητά Του καλύψωμεν ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀνόσιοι τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν γύμνωσιν καὶ ἀθλιότητά μας, φοροῦντες τὰ καθαρὰ καὶ λαμπρὰ ἐνδύματα τοῦ νεοδαπισθέντος ἢ τοῦ συγκεχωρημένου καὶ λελυτρωμένου, διὰ τοῦ πολυτίμου ἀγίου Αἵματος τοῦ ἀμώμου Ἄμνου τοῦ Θεοῦ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ!

Οἱ ὅροι καὶ αἱ προϋποθέσεις τῆς σωτηρίας μας εἶναι ἢ μετανοία καὶ ἢ πίστις (Λουκ. 9, 56. 8, 12, 17, 33. Ματθ. 10, 39. 16, 24. Μάρκ. 16, 16) .

Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς μετανοίας καὶ τῆς πίστεώς μας, ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν μας (Μάρκ. 1, 4. Λουκ. 3, 3. 24, 47. Ματθ. 9, 2) , θεωρουμένη, ἄλλως, ὡς εὐεργέτημα εὐσπλαγχνίας καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, τουτέστιν ὡς μία πράξις τῆς Χάριτος, τῆς γενναιοδωρίας τοῦ Θεοῦ, τὴν ὅποιαν ὁ Πατὴρ ἔχει ἀναθέσει εἰς τὴν διάκρισιν καὶ ἐξουσίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (Ματθ. 9,6. Λουκ. 7,49) !...

Ἡ ἄφεσις αὕτη ἀμέσως ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐξιλαστήριον θυσίαν, ἀπὸ τὸν Σταυρικὸν θάνατον τοῦ Σωτῆρος, τοῦ Ὁποίου τὴν ἀπαραίτητον ἀνάγκην προεκήρυξεν αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς, θεμελιωμένην ἐπὶ τῶν Παλαιδιαθηκικῶν προφητειῶν καὶ τῆς ὁποίας τὴν ἐκπλήρωσιν προεῖπεν ἐπανειλημμένως εἰς τοὺς Μαθητάς Του,

ὡς ἐπικειμένῃν (Λουκ. 24, 26-44. 22, 37. 18, 31. 17, 25. Μαθ. 26, 24-54. Μρκ. 8, 31. 9, 12. 14, 49). Τοῦτο εἶναι τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Οἰκονομίας, τὸ ὁποῖον οἱ μὲν Εἰδωλολάτραι ἐθεώρουν μωρίαν, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι σκάνδαλον (Α' Κορ. 2, 1) καὶ γενικῶς οἱ ἄσεβεῖς, οἱ ἄθρησκοι, οἱ ἄπιστοι καὶ ἄθεοι ὕλισται δὲν δύνανται νὰ κατανοήσουν καὶ ἐμπαίξουν, θεωροῦντες αὐτὸ μωρίαν!... Δι' ἡμᾶς, ὅμως, πὸν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μᾶς ἐδώρισε τὴν δωρεάν καὶ τὴν χάριν νὰ ἔχωμεν εἰς τὸ ψυχοφυσικόν μας σύνολον καὶ εἰς τὸ βάθος τοῦ εἶναι μας καὶ τῆς συνειδήσεώς μας, τὸ στοιχεῖον τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ καὶ τῆς πίστεως εἰς ὑπερκοσμίους καὶ μεταφυσικὰς ἰδανικὰς πραγματικότητας καὶ νὰ εἴμεθα ἐκ προγόνων καὶ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων μεμνημένοι θαθέως καὶ στερρῶς εἰς τὸ μέγα τῆς Εὐσεβείας Μυστήριον, ἢ Σταυρικὴ Θυσία τοῦ Σωτήρός μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς καὶ ἡ ἱστορικὴ θεανδρική προσωπικότης τοῦ Θεανθρώπου Λυτρωτοῦ μας εἶναι «Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία» (Α' Κορ. 2, 3), μυστηριωδῶς ἐξασφαλίζουσα εἰς ἡμᾶς τῶν ἁμαρτιῶν μας τὴν ἄφεσιν καὶ τῆς ἀθανάτου καὶ ἀνικανοποιήτου ψυχῆς μας τὴν σωτηρίαν, εἰς τὴν Αἰωνιότητα!... Πάντως ἐβραϊκὸν εἶναι τὸ ὄνομα τῆς μεγάλης ἑορτῆς ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν, Πάσχα, ἐκ τοῦ ἐβραϊκοῦ Μωσαϊκοῦ Πεσάχ ἢ Πασάχ, ὅπερ ἐξελληνισθὲν σημαίνει τὴν διάβασιν καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐκ γῆς δουλείας Αἰγύπτου διάβασιν, διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς Γῆς τῆς Ἐπαγγελίας, συμβολικῶς δὲ τὴν διάβασιν τοῦ πιστοῦ ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς δουλείας καὶ τοῦ θανάτου τῆς ἁμαρτίας εἰς τὴν ζωὴν, τὴν ἐλευθερίαν καὶ μακαριότητα τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ.

Ἄρχιμ. ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ, Πτ. Θ.Φ.

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ

Πέρασαν αρκετοί μήνες από τότε που συντελέστηκε η σφαγή της Γουιάνας. Ή εΐδησι διαδόθηκε άστραπιαία σ' όλόκληρο τόν κόσμο Συγκλόνησε τήν ανθρωπότητα όλόκληρη, ανεξάρτητα από θρησκευτικές, κοινωνικές και πολιτικές τοποθετήσεις και τήν ξύπνησε από ένα λήθαργο.

Ή «δόνησι» ήταν για τήν Άμερική τόσο δυνατή, ώστε θα χρειασθῆ ακόμη πολλές καιρός για νά ξετασθῆ ψύχραιμα και νά αναζητηθοῦν μέτρα για τήν μῆ επανάληψί του. Στό μεταξύ ἔξετάζεται τό φαινόμενο από πολλές πλευρές και τὰ ἀμερικανικά Πανεπιστήμια ἔκαναν δεκτές πολλές διδακτορικές διατριβές για τό θέμα αὐτό.

Γιά κάθε λογικά σκεπτόμενο ἄνθρωπο δημιουργοῦνται ἐδῶ πολλά ἔρωτήματα. Ἐπρεπε πράγματι νά συντελεσθῆ ἡ σφαγή αὐτή, για νά ἀρχίσῃ νά ἀνησυχῆ ἡ κοινωνία μας για τό φαινόμενο τῶν νέων «αΐρέσεων»; Γιατί δὲν ἔγινε διεξοδική ἔρευνα και συστηματική μελέτη τοῦ φαινομένου αὐτοῦ, ὥστε νά ἀποφευχθῆ ἡ καταστροφή; Αὐτό ὅμως πού ἐμβάλλει σέ ἰδιαίτερες ἀνησυχίες εἶναι τό γεγονός ὅτι ὁ ἀμερικανός βουλευτής, πού εἶχε τό θάρρος νά ἔρευνῆσῃ τό ζήτημα, ἔπρεπε νά πληρώσῃ μέ τή ζωή του τό χρέος του. Τό σημεῖο αὐτό προσφέρει χωρίς ἀμφιβολία καλή ἀφετηρία για σωστή ἔρευνα, πού θά μπορούσε νά ὀδηγήσῃ σέ συγκλονιστικά συμπεράσματα, ὄχι μόνο για τίς ἀδίσταχτες μεθόδους παρομοίων «αΐρέσεων», ἀλλά και για τίς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις πού ἀπαιτεῖ ἡ ὀρθή και ἀποτελεσματική ἀντιμετώπισί τους.

Τό θέμα αὐτό ἀφορᾷ ἄμεσα ὅλους μας. Βέβαια στόν τόπο μας δέ συντελέσθηκε μιᾶ τέτοια κατά γράμμα σφαγή, σάν ἐκεῖνη τῆς Γουιάνας. Ὅμως καθημερινά συντελεῖται σφαγή πνευματική ἀπό διάφορες σκοτεινές ὀργανώσεις. Αὐτό ἐπιτυγχάνεται μέ καλά μελετημένο σύστημα πλύσεως ἐγκεφάλου, πού ἐφαρμόζεται εὐρύτατα ἀπό τίς λεγόμενες «Νέες Θρησκείες», πού ἀπευθύνονται κυρίως σέ νέους ἀνθρώπους. Ἐπισημαίνονται οἱ ἑλλείψεις και τὰ προβλήματα τῆς κοινωνίας μας, ἐπιρρίπτεται ἡ αἰτία για τή δημιουργία τῶν στήν κοινωνία γενικώτερα, ἡ ὁποία, ἔτσι, εὐκολα διαβολοποιεῖται και προσφέρεται ἡ ὑπόσχεσι για τή λύσι ὅλων τῶν προ-

δλημάτων και τή δημιουργία μιᾶς κοινωνίας ιδανικῆς, στήν ὁποία θά βασιλεύη ἡ ἀγάπη, ἡ ἰσότης, ἡ ἁρμονία...

Ἡ μέθοδος πού ὀδηγεῖ στήν πλήρη ἐξάρτησι τῶν θυμάτων ἀπό τήν ὀργάνωσι εἶναι πάντοτε ἡ ἴδια. Ὑποβολή και ψυχολογική βία, πού ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τήν πλήρη ἀπομάκρυνσι ἀπό τὸ προηγούμενο περιβάλλον, ἀπό τήν οἰκογένεια, τήν ἐργασία, τίς σπουδές και ὀδηγεῖ στήν πνευματική ἐξουθένωσι και στή διάλυσι τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου. Στή Γουϊάνα εἶδαμε νά χρησιμοποιοῦνται και ὠρισμένα πρόσθετα βοθητικά μέσα, γιά τή συντριβή κάθε ἀντιδράσεως: Τὸ σέξ, ἀκόμη και οἱ ἀνώμαλες σχέσεις, τὰ ναρκωτικά, ὁ ὑποσιτισμός, ἡ ἔλλειψι ὕπνου, ἡ συνεχῆς ἀπασχόλησι, ἀκόμη και ἡ σωματική βία.

Πῶς ὅμως ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι πέφτουν θύματα τέτοιων κινήσεων; Τοῦτο εἶναι δυνατόν γιατί οἱ ὀργανώσεις αὐτές δέν παρουσιάζονται μέ τὸ ἀληθινὸ τους πρόσωπο. Γιά νά ὀδηγήσουν τὰ θύματα κάτω ἀπό τὸν ὀλοκληρωτικὸ τους ἔλεγχο, πρέπει νά ὑπάρξουν προηγούμενως οἱ ἀπαραίτητες προϋποθέσεις, νά δημιουργηθῇ τὸ κατάλληλο κλίμα. Τὸ ἄτομο τίθεται σιγά - σιγά κάτω ἀπό τήν ἐπίδρασι τῆς ὀργανώσεως και ἡ «πίεσι τῆς ὀμάδος» γίνεται ὀλο και πιὸ ἐντονώτερη.

Τὸ ὀλο θέμα λοιπὸν ξεκινάει ἀπό πραγματικά προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ «σημεῖο ἐπαφῆς» γιά ὄλες αὐτές τίς «αἱρέσεις». Ἡ σύγχρονη κοινωνία ἀφήνει τὸν ἄνθρωπο ἀδοθήθητο στὸν πνευματικὸ τομέα, ἐκτεθειμένο σὲ μυρίους κινδύνους, πού προέρχονται ἀπὸ ἐπιτηδείους ἄνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἐπισημαίνουν τὰ κενὰ τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας και προσφέρουν φαινομενικῆς μόνον λύσεις, ἐνῶ στήν πραγματικότητα ἐνδιαφέρονται γιά τὰ χρήματα τῶν θυμάτων τους και γιά ἀπόκτησι ἐξουσίας πάνω σ' αὐτά.

Γιά μᾶς τοὺς Ἕλληνας τὸ θλιβερὸ σὲ ὄλη αὐτὴ τὴν ὑπόθεσι εἶναι ὅτι δέν ἀντιληφθήκαμε ἀκόμη πόσο ἀπαραίτητος γιά τοὺς νέους μας εἶναι ὁ θρησκευτικὸς προσανατολισμός. Μόνο αὐτὸς μπορεῖ νά προσφέρη πραγματικὸ νόημα στή ζωή, πού ξεπερνάει τὰ δεδομένα τῆς ὀρθολογιστικῆς «παιδείας» και τῆς «καταναλωτικῆς» κοινωνίας. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ παίρνει στίς ἡμέρες μας πρωτοφανῆ ἔκτασι και σοβαρότητα. Χαρακτηριστικὸ εἶναι ἐπὶ παραδειγματι τὸ γεγονός τῆς δημοσιεύσεως ἐνὸς ἄρθρου τοῦ κ. Α. Χ. Καζεπίδη, μέ τίτλο «Ἡ ἰδεολογική σύγχυσι και ὁ δογματισμός τῶν νέων στήν ἑλληνική ἐκπαίδευσι». Ὑπογραμμίζουμε τὸ ὅτι ὁ συγγραφέας εἶναι «καθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας και παιδείας» και ὅτι τὸ ἄρθρο

δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Λόγος και Πράξη», δηλαδή στο Δελτίο της Όμοσπονδίας Λειτουργῶν Μέσης Ἐκπαίδευσης.

Μιά τέτοια «παιδεία», ὅπως περιγράφεται στο Δελτίο αὐτὸ τῶν καθηγητῶν, στοὺς ὁποίους ἔχουμε ἐμπιστευθῆ τὰ παιδιά μας, δὲν μπορεῖ νὰ καλύψῃ τὸ θρησκευτικὸ κενὸ τῆς κοινωνίας μας καί, ἐπομένως, ἀφήνει τοὺς νέους ἐκτεθειμένους στοὺς κινδύνους τῶν νέων «αἱρέσεων». Μιά τέτοια «παιδεία», ὅπως τὴν ἐπιθυμεῖ ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἄρθρου, μπορεῖ ἴσως νὰ μεταδώσῃ πολλὰς «γνώσεις», οἱ ὁποῖες θεωροῦνται «ἀξιόλογες, χρήσιμες, σημαντικές», σύμφωνα μὲ ὠρισμένο «ἀξιολογικὸ κριτήριον» (Α. Χ. Καζεπίδης, ἐν: Λόγος καὶ Πράξις 7) 1979 σ. 64), ἀλλά, στὴν καλλίτερη περίπτωση, μεταβάλλουν τὸν ἄνθρωπο σὲ «χρήσιμο» ἐξάρτημα τῆς κοινωνίας, ἱκανὸ νὰ συντελέσῃ στὴν βελτίωσι καὶ αὐξήσει τῆς «παραγωγῆς» σὲ ὠρισμένο κλάδο, δὲν τὸν βοηθοῦν ὅμως καθόλου νὰ ἀποκτήσῃ σαφῆ εἰκόνα τῆς ἐνότητος τοῦ ὅλου «κόσμου», ὥστε νὰ μπορέσῃ νὰ τοποθετήσῃ τὸν ἑαυτὸ του μέσα σ' αὐτὸν συνειδητὰ καὶ δημιουργικὰ. Τὸ γεγονὸς τῆς ἐξαπλώσεως τῶν «αἱρέσεων» αὐτῶν ἰδιαιτέρα στὶς χώρες ποὺ ἔχουν ἐπικρατήσῃ οἱ «ἀξιόλογες, χρήσιμες καὶ σημαντικὲς γνώσεις» σὰν ἀποκλειστικοὶ σκοποὶ τῆς παιδείας, μαρτυρεῖ ὅτι ἐδῶ πρόκειται γιὰ κρίσι θρησκευτικῆς συνειδήσεως, γιὰ ἀναζήτησι τῆς θρησκευτικῆς ταυτότητος τῶν νέων.

Στὴν ἀναζήτησι αὐτῆ ὁ νέος δὲν μπορεῖ νὰ ἀναμένῃ καμμία βοήθεια ἀπὸ τὸ σχολεῖο, ἀν λειτουργήσῃ μὲ θάσι τίς ἰδέες τοῦ συγγραφέως καὶ τὸ δικό του «δογματισμό». Τὸ μόνο ποὺ θὰ πάρῃ ἀπὸ μιὰ τέτοια «παιδεία» εἶναι ἡ «ἰδεολογικὴ σύγχυσις», ἥ, τοῦλάχιστον, ὅλες τίς προϋποθέσεις γιὰ νὰ ἀποκτήσῃ αὐτὴ τὴν «ἰδεολογικὴ σύγχυσις», ὅταν θὰ αἰσθανθῆ τὰ «κενὰ» καὶ θελήσῃ νὰ λάβῃ θέσι ἀπέναντι στὴν αἰρετικὴ προπαγάνδα ποὺ ὀργιάζει στὶς ἡμέρες μας.

Τὸ «ἀξιολογικὸ κριτήριον», ποὺ ἐπικαλεῖται στὸ ἄρθρο τοῦ ὁ συγγραφεὺς, δὲν μπορεῖ νὰ ἀποτελέσῃ γιὰ τὸν νέο «σταθερὸ ἔδαφος», γιὰτὶ ἀπλούστατα δὲν εἶναι κάτι τὸ σταθερό. Αὐτὸ ποὺ χθὲς ἔθεωρεῖτο «ἀξιόλογο, χρήσιμο, σημαντικό» καὶ εἶχε θέσι στὴν «παιδεία» τοῦ συγγραφέως, μπορεῖ νὰ γίνῃ σήμερα ἢ αὔριο «ἀναξιόλογο, ἄχρηστο, ἀσήμαντο» ἢ ἀκόμη καὶ ἐπικίνδυνον, ἀνάλογα μὲ τὴν «ἰδεολογία» καὶ τὸ «δογματισμό» ἐκείνου ποὺ θρῖσκεται στὴν ἐξουσία. Ἐκτὸς θέβαια ἀν ὅλα αὐτὰ τὰ μετρήσουμε μὲ τὸ «κριτήριον» τοῦ « $5+7=12$ », τὸ ὁποῖο ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἄρθρου (ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 66). Τότε πλέον θὰ πρέπει νὰ συγκαταλέξουμε στὶς «ἀξιόλογες, χρήσιμες, σημαντικὲς» τίς «γνώσεις», ἀνάλογα μὲ

τὸ ἂν καὶ κατὰ πόσον οἱ «γνώσεις» αὐτὲς εἶναι «χρήσιμες» στὴν παραγωγή, ὅποτε οἱ νέοι μας ἀφήνονται τελείως ἀκάλυπτοι ἀπὸ πλευρᾶς κοσμοθεωρίας, τελείως ἀδοήθητοι στὴν προσπάθειά τους νὰ συνειδητοποιήσουν τὴ «θρησκευτικὴ τους ταυτότητα», νὰ κατανοήσουν τὴ θέσι τους ἔναντι τοῦ Θεοῦ καὶ ὁλοκλήρου τῆς δημιουργίας καὶ νὰ ἀνταποκριθοῦν στὶς συνέπειες ποὺ ἀπορρέουν ἀπὸ τὴ θέσι αὐτή. Τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι τότε ἀκριθῶς ἐκεῖνο, ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποφύγη ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἄρθρου στὸ ὁποῖο ἀναφερθήκαμε: Ἰδεολογικὴ σύγχυσι!

Τότε ὁ νέος θὰ ὀρθῇ στὸ δρόμο καὶ θὰ συναντήσῃ πολὺ σύντομα τὸν προπαγανδιστὴ μιᾶς ἀπὸ τὶς νέες αὐτὲς «αἱρέσεις», ποὺ συγκλονίζουν σήμερα τὸ δυτικὸ κόσμο, καὶ θὰ τοῦ ὑποβληθῇ ἀπ' αὐτὸν ἡ ἐρώτησι:

—Εἶσαι εὐτυχημένος; Ἔλα νὰ μᾶς γνωρίσης, σὲ ἀγαποῦμε!

Πῶς μπορεῖ νὰ εἶναι εὐτυχημένος χωρὶς ἰδεολογικὸ καὶ κοινωνικὸ καταφύγιο, χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ταυτότητά του μέσα στὴν κοινωνία τῆς «παραγωγῆς» καὶ τῆς «καταναλώσεως»; Τὸ πρόβλημα ποὺ ἀντιμετωπίζει δὲν εἶναι πῶς θὰ πολλαπλασιάσῃ τὶς γνώσεις του πάνω σὲ «χρήσιμα πράγματα», τὸ πῶς ἐπὶ παραδείγματι λειτουργεῖ μιὰ μηχανή, ἀλλὰ τὸ πῶς θὰ ὀρθῇ ἀπαντήσεις στὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ζωῆς!

Στὴν κρίσιμη αὐτὴ κατάστασι, ὁ προπαγανδιστὴς τῆς νέας «αἱρέσεως» δὲν ἀποκλείεται νὰ συνεχίσῃ τὶς ἐρωτήσεις:

—Μήπως καὶ σὺ πιστεύεις πῶς τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἢ κοινωνικὸ κατεστημένον δὲ μπόρεσε νὰ λύσῃ τὰ προβλήματα τῆς ἀνθρωπότητος; Ὅμως ἐμεῖς, ὀρθήκαμε τὴ λύσι!

Θὰ ἦταν βέβαια μεγάλο σφάλμα νὰ δώσῃ ὁ νέος ἐμπιστοσύνη, ἐπειδὴ ἀκούει κάτι ποὺ παρουσιάζεται ἐξωτερικᾶ σὰ διέξοδος στὰ προβλήματα ποὺ τὸν ἀπασχολοῦν. Πρόκειται γιὰ καλοστημένη παγίδα. Ἄν θελήσῃ νὰ ἐρευνήσῃ τὸ πρᾶγμα, νὰ «συζητήσῃ», μάλιστα χωρὶς σταθερὸ καὶ συγκεκριμένον πνευματικὸ θεμέλιο, θὰ δυσκολευθῇ πολὺ, γιὰ τὴν ἀρχή, προτοῦ ἐνταχθῇ κάτω ἀπὸ τὴν «αἰρετικὴν» ἐπιρροή, δὲν θὰ τοῦ ἀποκαλυφθῇ τὸ ἀληθινὸ «πρόσωπο» τῆς «αἱρέσεως». Ὅταν ὁμως τεθῇ κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς «ὀμάδος», τότε θὰ εἶναι πολὺ ἄργά γιὰ νὰ ξεφύγῃ. Θὰ χάσῃ τελείως τὴν προσωπικότητά του, θὰ ἔχῃ πνευματικᾶ δολοφονηθῇ!

Βέβαια οἱ νέοι «μεσσίες» ἔχουν τὶς περισσότερες φορές στὰ χέρια τους τὸ Εὐαγγέλιον καὶ μιλοῦν γιὰ τὸ Χριστό. Ὅμως πάνω

ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο τοποθετεῖται τὸ θέλημα τῆς ἡγεσίας. Στὴν κορυφὴ τῆς ὀργανώσεως δὲν δρίσκεται ὁ Χριστός, ἀλλὰ ὁ νέος «μεσοσίας» ἢ «προφήτης», ὁ Τζιμ Τζόουνς ἢ ὅπως καὶ νὰ ὀνομάζεται.

Ὁ νέος ποὺ δὲν ἔχει γερὸ πνευματικὸ θεμέλιο, δὲν ἔχει πραγματικὰ θιώματα στὴν Ἐκκλησία, θὰ πιστεύσῃ ἴσως πὼς τὸ κίνητρο ἐδῶ εἶναι ἡ προσωπικὴ του εὐτυχία καὶ ἡ λύσι τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων. Δὲν εἶναι τόσο εὐκολο νὰ ἀντιληφθῇ τὰ πραγματικὰ κίνητρα, ἔστω καὶ ἐὰν ἀπαιτήσουν ἀπὸ αὐτὸν νὰ θέσῃ τὸν ἑαυτό του καὶ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του ἀνεπιφύλακτα στὴ διάθεσι τῆς ὀργανώσεως: «Δὲν θὰ κατακρατήσῃ τίποτα ἀπὸ τὸν Κύριο, γιὰ νὰ μὴ μοιρασθῆς τὴν τύχη τοῦ Ἄνανία καὶ τῆς Σαπφείρας!» Παραγγέλλει μὲ ἀπὸ τίς «αἱρέσεις» ποὺ ἐξαπλώνεται ἐπικίνδυνα στὴν πατρίδα μας, ταυτίζοντας τὸν «ἀρχηγό» τῆς μετὰ τὸν Χριστό!

Μά, οἱ νέοι μας δὲν ἐνδιαφέρονται σήμερα καθόλου γιὰ θρησκευτικὰ θέματα, πὼς εἶναι δυνατὸν νὰ πέσουν θύματα τέτοιων ἀνθρώπων, ἀν μάλιστα σκεφθῇ κανεὶς πὼς αὐτὰ ποὺ διδάσκουν δὲν θεωροῦνται «ἀληθινὰ, ὠραῖα καὶ ἠθικὰ» ἀπὸ τὸ «ἔθνος» (ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 74) καὶ δὲν ἀντέχουν στὰ «διαπροσωπικὰ - ἀντικειμενικὰ» κριτήρια τοῦ συγγραφέως (ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 66). Τὸ ὅτι ἡ κρίσι τῶν νέων εἶναι θρησκευτικὴ, μαρτυρεῖ ἡ ἐπιτυχία τῶν νέων «αἱρέσεων» στὴ Δύσι, γι' αὐτὸ δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία. Μήπως ἄλλωστε καὶ ἡ στροφὴ τῶν νέων στὶς ἐξστρεμιστικὰς πολιτικὰς ἢ ἀναρχικὰς κινήσεις, στὰ ναρκωτικὰ κ.ο.κ. δὲν ἔχει στὴ βάση τῆς τὸ ἴδιο πρόβλημα, τὴν ἀπώλεια τῆς ταυτότητος, τὴν ἀναζήτησι τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς;

Ἀλλὰ, θὰ πῆ κανεὶς, ὁ νέος μπορεῖ ἐλεύθερα νὰ κρίνῃ καὶ νὰ ἀπορρίψῃ τίς «αἱρετικὰς θέσεις». Στὸ σημεῖο αὐτὸ φαίνεται ὅτι δὲν συμφωνοῦν καθόλου οἱ ὑπεύθυνοι ἐκπαιδευτικοὶ παράγοντες, ποὺ ἀσχολήθησαν εἰδικὰ μετὰ τὸ θέμα. Τὸ ἐπίσημο περιοδικὸ ποὺ ἐκδίδει τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας τῆς Βαυαρίας γιὰ τὴν ἐνημέρωσι τῶν μαθητῶν (Schule und Wir) ἐπισημαίνει μετὰ ζῶντὰ χρώματα τὸν κίνδυνον, παρ' ὅλον ὅτι ἡ χώρα αὐτὴ δὲν γνωρίζει καμμιά «ἐπικρατοῦσα θρησκεία». Σύμφωνα μετὰ ὁμολογία ἄλλοτε θύμα-

τος, ή οποία δημοσιεύεται στο ίδιο περιοδικό, «ή διαδικασία τής πνευματικής μεταβολής είναι ήδη μετά από λίγους μήνες τόσο ισχυρή, ώστε να αισθάνεται κανείς άνετα μόνο μέσα στην αίρεσι. Κριτική δέν επιτρέπεται να υπάρχει. Με τον τρόπο αυτό, στη διάρκεια του χρόνου, εξουδετερώνεται ή κριτική σκέψη και γίνεται κανείς άδουλος σκλάβος αυτής τής ιδέας».

Θά μπορούσα να αναφέρω πολυάριθμες παρόμοιες θέσεις ύπευθύνων προσώπων από όλες τις Ευρωπαϊκές Χώρες, σχετικά με τον κίνδυνο τής «αίρετικής» αυτής προπαγάνδας. Το θέμα έχει κυριολεκτικά συγκλονίσει γονείς, εκπαιδευτικούς, κληρικούς, αστυνομικούς, εισαγγελείς, κυβερνήσεις... και μόνο στην Ελλάδα γράφονται σήμερα τελείως άνεύθυνες φράσεις από «ύπεύθυνα» πρόσωπα και έντυπα, όπως: «ό προσηλυτισμός δέν είναι τίποτε τό κακό» (ένθ' άνωτ. σελ. 62).

Πού λοιπόν θά «σταθή» ό νέος, για να μπορέση να προστατεύση τον έαυτό του από τον κάθε Τζιμ Τζόουζ; Μήπως στά «διαπροσωπικά - αντικειμενικά» κριτήρια του « $5+7=12$ » του συγγραφέα που αναφέραμε; (ένθ' άνωτ. σελ. 66). Μα τό πρόβλημα του νέου που πέφτει θύμα των «αίρέσεων» αυτών δέν είναι «μαθηματικό», αλλά «ύπαρξιακό». Μήπως ακόμη στο «άληθινό, ώραίο και ήθικό» στο όποιο καταλήγει; (ένθ' άνωτ. σελ. 74). Άλλά ποιά θά είναι τότε τά «διαπροσωπικά - αντικειμενικά» κριτήρια; Άν αυτά τά «κριτήρια» αλλάξουν, δέν οδηγούμε τότε τους νέους στην «ιδεολογική σύγχυσι», με αποτέλεσμα να άνοίξουμε τό δρόμο στις «αίρέσεις»; Μή ξεχνάμε πως αυτό που έμεις (και ό συγγραφέας του άρθρου) ονομάζουμε «ώραίο και ήθικό» χαρακτηρίζεται από ώρισμένες «αίρέσεις» ως «διαβολικό». Καί όμως βρίσκονται νέοι που τρέχουν προς τά εκεί, έπειδή έμεις δέν φροντίσαμε να τους προσφέρουμε τό απαραίτητο θρησκευτικό στήριγμα. Πώς είναι δυνατόν να σπρώχνουμε άνώριμα παιδιά στην πρώτη γραμμή τής μάχης, χωρίς κανένα όπλισμό; Καί να σκεφθή κανείς πως ή «πρωτοβουλία» προέρχεται από Έλληνες εκπαιδευτικούς!

Πρεσβ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

ΓΙΑ ΕΝΑ ΑΛΛΟ ΜΕΡΟΚΑΜΑΤΟ

«Πότερον οὐχὶ πειρατήριόν ἐστιν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὡσπερ μισθίου ἀθημερινοῦ ἢ ζωῆ αὐτοῦ;» (Ἰὼβ ζ' 1).

Τοὺς πόνους, τοὺς πειρασμούς, τὶς ἀντιξοότητες, τὶς δυσκολίες, τὰ ἐμπόδια, ποὺ βρίσκουν τοὺς πιστοὺς, τὰ βλέπουμε —καὶ εἶναι— στοιχεῖο ἀναπόφευκτο στὴν παροῦσα ζωὴ. Ποιὸς ἄλλος ἀπὸ τὸν πολυάθλο Ἰὼβ θὰ ἦταν πιὸ κατάλληλος ν' ἀποφανθῆ πάνω σ' αὐτό; Ἦταν ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔνιωσε ὅσο κανεὶς ὅ,τι ὑπῆρξε καὶ εἶναι ἡ ἐμπειρία ὄλων τῶν Ἀγίων.

Στὸ στάδιο τοῦ τωρινοῦ βίου, ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἀγωνίζεται γιὰ τὸ μεροκάματο τῆς σωτηρίας του: «ὡσπερ μισθίου ἀθημερινοῦ ἢ ζωῆ αὐτοῦ». Γιὰ νὰ πετύχουμε τὴν οὐράνια μισθοποδοσία, ἀνάγκη νὰ ὑποφέρουμε ἐδῶ στὴ γῆ. Χωρὶς δοκιμασίες, λύτρωση δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχη. «Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξετε» (Ἰω. ιστ' 33), βεβαιώνει ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὅσους τὸν ἀκολουθοῦν, πιστοὶ στὸ Εὐαγγέλιό του. Κατὰ παραχώρηση Θεοῦ, γιὰ τὸ αἰώνιο καλὸ μας, θὰ μᾶς βροῦν δεινά, θὰ περάσουμε ἀπὸ φοβερὰ διλήμματα, θὰ στερηθοῦμε ἐπίγεια ἀγαθὰ.

Ἀλλὰ ὅποιος ἐργάζεται γιὰ νὰ βγάλῃ τὸ ψωμί του, δὲν ξέρει ὅτι δουλειὰ σημαίνει ταπεινώση καὶ κόπους; Περιμένοντας ὡστόσο τὴν πληρωμὴ, κάνουμε ὑπομονή, ἀναγκάζουμε τὸν ἐσωτερικό μας ἄνθρωπο ν' ἀντιστέκεται ὀλοένα. Ἡ ἐλπίδα καὶ ἡ πίστη γλυκαίνουν τὸν πόνο μας, δίνουν δύναμη ψυχικὴ, σθένος.

Ὁ Ἰὼβ συνεχίζει: «Οὕτω κἀγὼ ὑπέμεινα μῆνας κενούς, νίκες δὲ ὀδυνῶν δεδομέναί μοί εἰσιν» (στίχ. 3).

Σὰν ἕνας τέτοιος μισθωτός, ὑπέμεινε καὶ ὁ Ἰὼβ γιὰ ἄρκετὸ διάστημα, χωρὶς νὰ βλέπῃ φῶς. «Κενούς μῆνες» πέρασε, χωρὶς νὰ τοῦ δίνη ὁ Θεὸς τὴν παρηγορία τῆς παρουσίας του. Καὶ τὸ «κενὸ» αὐτὸ τῶν ἡμερῶν εἶχε τὸ ἀντίστοιχό του στὸ ἔρεβος ἄλλων

τόσων νυκτῶν, γεμάτων ἐπίσης ἀπὸ θλίψη. Μιὰ σκοτεινὴ σήραγγα ἦταν αὐτὴ πού διάβηκε ὁ δίκαιος, χωρὶς νὰ βρῖσκη διέξοδο.

Γιατί ν' ἀργῆς, Θεέ μου, κάποτε τόσο πολὺ; Τόσο πολὺ ὄχι γιὰ τὴ σοφία σου καὶ τὴ δική σου βεβαιότητα, ἀλλὰ γιὰ τὴ δική μας ἀδυναμία καὶ ἀδημονία. Γιατί νὰ τίθεται σὲ τόσο σκληρὸ πειρασμὸ ἡ ὑπομονή μας; Γιατί νὰ παρατείνεται ἔτσι ἡ δύσκολη ζωὴ, μὲ κομμένη τὴν ἀνάσα τῆς ψυχῆς;

Σὺ ξέρεις γιατί. Καὶ ἐμεῖς τὸ ἔχουμε διδαχθῆ ἀπὸ τὸν λόγόν σου καὶ ἀπὸ τὴν πείρα μας. Ἄλλὰ κάθε φορὰ πού συμβαίνει αὐτό, εἶναι σὰν νὰ μὴν ξέρουμε τίποτε. Ἡ ὑποθετικὴ μοναξιά μᾶς τρομάζει. Ἡ ἀπουσία σου αἰσθησιμὴ ἀπατηλὴ —γιατί δὲν παύεις νὰ εἶσαι στὸ πλευρό μας— μᾶς κόβει τὰ γόνατα, μᾶς παραλύει τὸν πρῶτον ἐνθουσιασμό, δοκιμάζει ἀνυπόφορα τὴν ψυχὴ. Ἔτσι συμβαίνει, νομίζοντας ὅτι ἀπομακρύνθηκες, ν' ἀπομακρυνθοῦμε ἐμεῖς παρασυρμένοι ἀπὸ μιὰ θανάσιμη λύπη.

Ἄλλὰ ὅποιος σὲ ἀγαπᾷ ἀληθινά, ξέρει νὰ «ὑπομένῃ εἰς τέλος» (Ματθ. ι' 22). Νὰ μὴ σασιῖζη, νὰ μὴ διστάζη μπροστὰ στὰ φαινόμενα. Τέτοια ὑπομονὴ σου ἔδειξαν ὅλοι οἱ Ἅγιοί σου καὶ θὰ μπορούσαν νὰ προσθέσουν ὁ καθένας τους τὸ ψαλμικόν: «ὄλην τὴν ἡμέραν (τοῦ βίου)» (Ψαλμ. κδ' 5).

Ὁ Θεὸς θέλει ἀπὸ μᾶς ἀγάπη ἀνάλογη μὲ τὰ μέτρα του, μὲ τὸ δικό του μεγαλεῖο. Νὰ καρτεροῦμε γιὰ χάρη του, εἴτε τὸν βλέπουμε εἴτε ὄχι. Νὰ γινόμαστε ἀνθεκτικοὶ δύτες στὰ βαθειὰ νερὰ τῆς πνευματικῆς ἐρημίας, μένοντας πεισματικὰ στὴν καρτεριά μας, εἴτε μὲ τὴ δική του παρηγορία εἴτε μὲ μόνον τὴν καλή μας προαίρεση.

Τὸ νιώθω ἢ ὄχι, κάθε φορὰ εἶσαι μαζί μου, Κύριε. Ποτὲ δὲν παρατᾷς τὸ πλάσμα σου. Ἔτσι, ἀκόμη κι ἂν θανάσιμη σκοτεινιά μὲ περιζώνη, δὲν ἔχω νὰ φοθηθῶ τίποτε. «Ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ» (Ψαλμ. κβ' 4).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

358. Ἡ λιτάνευσις τοῦ ἐσταυρωμένου κατὰ τὸ «Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου...» τῆς ἀκολουθίας τῶν ἀγίων παθῶν γίνεται ὅπως εἶναι καρφωμένος ὁ ἐσταυρωμένος στὸν σταυρὸ ἢ χωριστά, καὶ ἡ σταύρωσις γίνεται στὸ μέσον τοῦ ναοῦ; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Ἰ. Μ.).

Ὅπως καὶ ἄλλοτε γράψαμε, ὁ ἐσταυρωμένος πῆρε τὴν μορφὴν ποῦ ἔχει σήμερον σὲ πολὺ μεταγενεστέρα ἐποχῇ. Στὸ "Ἁγιον Ὁρος, στὶς σλαβικὰς Ἐκκλησίας καὶ σὲ ἀκραῖα χωριὰ τῆς πατρίδος μας εἶναι ἀκόμη ἄγνωστος. Ἐντὶ ἐσταυρωμένου λιτανεύεται ἡ εἰκόνα τῆς σταυρώσεως ἢ σταυρὸς ἐπάνω στὸν ὅποιο εἶναι ζωγραφισμένο τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἢ ζωγραφισμένο μὲν χωριστά, ἀλλὰ καρφωμένο στὸν σταυρὸ κατὰ τρόπον ποῦ νὰ μὴ μπορῇ νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ αὐτόν.

Τὸ ἴδιο καὶ ἡ ἀποκαθλήωσις ποῦ γίνεται σήμερον κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς εἶναι πολὺ νεωτέρα. Κατὰ τὴν παλαιότερα πρᾶξι κατὰ τὴν ὥρα αὐτὴ ἀπεσύρετο ἢ ἐκαλύπτετο ἡ εἰκόνα τῆς σταυρώσεως ἢ ὁ σταυρὸς ὅπως τὸν περιγράψαμε ἀνωτέρω.

Ἔστω ὅμως κ' ἂν πρόκειται γιὰ νεωτερικὰ στοιχεῖα, καὶ ἡ λιτάνευσις τοῦ ἐσταυρωμένου κατὰ τὸ «Σήμερον κρεμάται...» καὶ ἡ ἀναπαράστασις τῆς ἀποκαθλήωσεως εἶναι πολὺ ἐντυπωσιακὰ καὶ συγκινοῦν καὶ κατανύσσουν τὸν λαόν. Ἴσως καὶ ἡ σταύρωσις θὰ ἀπεδεικνύετο ἐξ ἴσου λαοφιλὴς καὶ θὰ προξενούσε συγκινήσεις καὶ κατάνυξις στὸ ἐκκλησίασμα. Ἀλλὰ ἄς ἀφήσωμε τὰ πράγματα ὅπως ἔχουν γιὰ νὰ μὴ χάσῃ τὴν σοβαρότητά της ἡ ἱερὰ ἀκολουθία. Ἐ-

χει αρκετά λαϊκά στοιχεία· τὰ περισσότερα θὰ τὴν καταστρέψουν. Στὸ τέλος θὰ χάσωμε τὸν ἔλεγχον τῶν πραγμάτων, μὲ κίνδυνον νὰ μεταβληθοῦν οἱ ἀκολουθίες τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος σὲ ἐρῆ θεατρικὴ παράστασι. Οἱ ὑπερβολές πρέπει νὰ ἀποφεύγωνται.

359. Ὑπάρχει παράδοσις, ποὺ τηρεῖται σὲ ὠρισμένα μέρη, νὰ μὴ τελεῖται ἡ ἀκολουθία τοῦ ἁγιασμοῦ κατὰ τὴν 1η Σεπτεμβρίου καὶ κατὰ τὴν 1η Ἰανουαρίου, ἡμέρες κατὰ τίς ὁποῖες κατ' ἐξοχὴν ἐπιβάλλεται ἡ τέλεσις τῆς. Στηρίζεται πούθεν ἡ παράδοσις αὐτὴ ἢ εἶναι ἀναξία προσοχῆς; (Ἐρώτησις Αἰδεσμοῦ Π. Κυριακοῦ).

Φαίνεται ὅτι πρόκειται γιὰ ἀρκετὰ παλαιὰ παράδοσι. Ἡ πρώτη μαρτυρία ποὺ ἔχομε προέρχεται ἀπὸ τὸ ἔργο «περὶ ὀφθικιῶν» τοῦ Ψευδο-Κωδινού, ποὺ ἀνάγεται στὸν 14^{ον} αἰῶνα: «Δεῖ γινώσκειν ὅτι κατὰ τὰς τῶν μηνῶν ἐκάστων ἀρχὰς γίνεται ἁγιασμός ἐν τῇ παλατίῳ, ἄνευ μόνον τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ τοῦ Ἰανουαρίου· κατὰ γὰρ τούτους τοῦ μὲν ἐν τῇ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ τοῦ δὲ ἐν τῇ ἕκτῃ γίνεται» (Κεφ. 14). Ἡ πληροφορία αὐτὴ εἶναι σημαντικὴ, γιὰτὶ ἀναφέρεται μὲν στὴν πρᾶξι τοῦ ἱεροῦ παλατιοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ ἀπηχεῖ τὸ γενικώτερον κρατοῦν ἔθιμον, τὸ ὁποῖο ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἦταν καὶ κάτι τὸ νέο. Ὡς λόγος τῆς μὴ τελέσεως τοῦ ἁγιασμοῦ κατὰ τίς ἡμέρες αὐτὲς προβάλλεται ἡ τέλεσις τοῦ κατὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ στίς 14 Σεπτεμβρίου καὶ ἡ ἑορτὴ τῶν Θεοφανείων στίς 6 Ἰανουαρίου, κατὰ τὴν ὁποία τελεῖται ὁ μέγας ἁγιασμός. Ἐχομε δηλαδὴ μιὰ μετὰθεσι τοῦ ἁγιασμοῦ ἀπὸ τὴν πρώτην τοῦ μηνὸς σὲ μιὰ ἄλλη ἡμέρα, ἀκριβῶς γιὰ νὰ ἐξαρθῇ ἰδιαιτέρα σπουδαιότης τοῦ ἁγιασμοῦ ποὺ τελεῖται κατὰ τίς ἑορτὲς αὐτὲς.

Καὶ γιὰ μὲν τὸν ἁγιασμό τῶν Θεοφανείων δὲν ὑπάρχει ἰδιαιτέρο πρόβλημα. Ἡ τέλεσις τοῦ κατὰ τὴν ἑορτὴ τῶν Θεοφανείων

εις ανάμνησιν τοῦ βαπτίσματος τοῦ Κυρίου εἶναι πανάρχαιο ἔθιμο. Εἶναι δὲ τόσο μεγάλη ἡ σπουδαιότητά του, ὥστε δίκαια δὲν τελεῖται ἁγιασμὸς κατὰ τὴν 1ῃ Ἰανουαρίου ἐν ἀναμονῇ τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ. Ἐπὶ ὅσο μπορῶ νὰ γνωρίζω κατὰ τὴν 1ῃ Ἰανουαρίου δὲν τελεῖται πουθενὰ ἁγιασμὸς καὶ οὔτε ὑπάρχουν μαρτυρίες ὅτι ἐτελεῖτο ποτέ.

Γιὰ τὴν 1ῃ ὁμοῦ Σεπτεμβρίου ἔχουν ἀρκετὰ διαφορετικὰ τὰ πράγματα. Τὴν 14ῃ Σεπτεμβρίου ἐορτάζεται ἡ Ὑψωσις τοῦ τιμίου Σταυροῦ. Σὲ ὠρισμένα μέρη καὶ σήμερα κατὰ τὴν τελετὴ τῆς ὑψώσεως ἁγιάζεται, διὰ πέντε καταδύσεων τοῦ σταυροῦ κατὰ τὶς πέντε ὑψώσεις του, νερό, μὲ τὸ ὁποῖο ραντίζονται οἱ πιστοὶ ὅταν προσκυνοῦν τὸν σταυρὸ καὶ ἀντλοῦν ἀπὸ αὐτὸ καὶ τὸ χρησιμοποιοῦν, ὅπως καὶ τὸ νερὸ τῶν ἁγιασμῶν, γιὰ πόσιν, ἁγιασμὸ οἴκων κλπ. Τέτοιου εἴδους ἁγιασμοὶ ὑδάτων χωρὶς εἰδικὴ ἀκολουθία καὶ εὐχὴ ἁγιασμοῦ δὲν εἶναι ἄγνωστοὶ στὴν λειτουργικὴ μας παράδοσι. Ὀνομάζονται «βάπτισις» ἢ «ἀπομυρισμὸς» τοῦ τιμίου σταυροῦ ἢ τῶν τιμίων ξύλων. Κατανοεῖται δὲ καλλίτερα ἢ πρᾶξις αὐτὴ ἂν λάβωμε ὑπ' ὄψιν ὅτι κατὰ τὴν ὑψωσὶ ἐχρησιμοποιεῖτο σταυρὸς ποῦ περιεῖχε τίμιον ξύλον, ἂν βέβαια ὑπῆρχε. Κατὰ τὸ Τυπικὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας Θεσσαλονίκης, ποῦ συνέταξε ὁ ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Συμεὼν (+ 1429), ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τὴν τελετὴ τῆς ὑψώσεως, ποῦ ἐγίνετο ὡς γνωστὸν στὸν ἄμβωνα, ἁγίαζε φιάλη νεροῦ μὲ κατάδουσι σ' αὐτὸ τοῦ τιμίου σταυροῦ καὶ ράντιζε ἀπὸ τὸν ἄμβωνα τὸν λαόν. Παράλληλα ὁμοῦ ἀπὸ τὸ ὅδιο Τυπικὸ ἔχομε τὴν μαρτυρίαν ὅτι καὶ κατὰ τὴν λιτανεῖαν τῆς ἀρχῆς τῆς Ἰνδίκτου τὴν 1ῃ Σεπτεμβρίου ἐτελεῖτο ἁγιασμὸς. Καὶ ἓνα μεταγενέστερον Τυπικὸ τῆς Μονῆς Κουτλουμουσίου (κώδ. 510) μαρτυρεῖ ὅτι τὴν 1ῃ Σεπτεμβρίου γίνεται ἁγιασμὸς «διὰ τὸ ἀρχὴν λαμβάνειν ὁ ἐνιαυτός». Ἀντιθέτως τὸ Τυπικὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Γ' αἰῶνος (κώδ. τ. Σταυροῦ 40 καὶ Πάτμου 266) καὶ ἄλλα ἀρχαῖα Τυπικὰ δὲν προβλέπουν τὴν τέλεσιν ἁγιασμοῦ κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς Ἰνδίκτου. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι κατὰ τὴν 1ῃ Σεπτεμβρίου ἀλλοῦ ἐγίνετο ἁγιασμὸς καὶ ἄλλοῦ ὄχι, κατὰ τὰ τοπικὰ ἔθιμα, ἴσως

ἐπειδὴ ἡ τέλεσις ἁγιασμοῦ κατὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Ὑψώσεως δὲν ἦταν κοινῶς κρατοῦν ἔθιμο, ὅπως καὶ σήμερα.

Τὸ συμπέρασμα, νομίζω, μπορεῖ νὰ εἶναι ἀνάλογο μὲ αὐτὰ ποῦ μᾶς διδάσκει ἡ παλαιότερα πράξις. Κατὰ μὲν τὴν 1η Ἰανουαρίου νὰ μὴ γίνεταί ἁγιασμὸς γιὰ τὴν τιμὴ τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν ὑδάτων κατὰ τὰ Θεοφάνεια. Κατὰ δὲ τὴν 1η Σεπτεμβρίου νὰ ἐφαρμόζεται τὸ τοπικὸ ἔθιμο, ποῦ μᾶλλον κρίνεταί ἀπὸ τὴν τέλεσι ἢ μὴ ἁγιασμοῦ κατὰ τὴν Ὑψωσι. Ἄν δηλαδὴ τελεῖται τότε ἁγιασμὸς καλὸν εἶναι νὰ μὴ γίνεταί κατὰ τὴν 1η Σεπτεμβρίου γιὰ νὰ ἐξαίρεται ὁ ἁγιασμὸς τῆς Ὑψώσεως· ἂν ὄχι, νὰ γίνεταί.

Φ.

== Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α ==

Κ. Γ. Μπόνη, Ὁμ. Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, Τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου Ἐπιστολαί. Α' Πρὸς Ἐφεσίους. (Σχόλια). — **Κ. Γ. Μπόνη**, Ὁμ. Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, Ἐπὶ τῇ 1600ῃ ἐπετείῳ τοῦ θανάτου τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, Πολύκαρπα Ἀνθολογήματα ἐκ τοῦ Βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. «Ἡθοβιογραφικά». — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Λειτουργικά στοιχεῖα ἐν τοῖς ἔργοις Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. — **Ι. Κ.**, Ἡ ἀνασφάλεια τῆς ἀρετῆς. — **Πρωτοπρεσβ. Κων/νου Φούσκια, Δρ. Θ. καὶ Φ.**, Ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας σὲ μιὰ προσπάθεια γενετησίας διαπαιδαγωγήσεως τοῦ λαοῦ. — **Ἀρχιμ. Εὐθυμίου Ἐλευθεριάδου, Πτ. Θ. Φ.**, Τὸ Χριστιανικὸν Πάσχα, ὡς βίωμα καὶ ὡς ἑορτὴ. — **Πρωτοπρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου**, Πνευματικὴ Δολοφονία. — **Βασ. Μουστάκη**, Γιὰ ἓνα ἄλλο μεροκάματο. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶ 1, Ἀθῆναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.